

1949 M. RUGPJŪČIO 12 D. ŽENEVOS KONVENCIJA DĖL CIVILIŲ APSAUGOS KARO METU*

Žemiau pasirašę vyriausybės įgaliotieji atstovai Diplomatiniėje konferencijoje, sušauktoje 1949 m. balandžio 21–rugsėjo 12 dienomis Ženevoje Konvencijai dėl civilių apsaugos karo metu priimti, susitarė:

I DALIS BENDROSIOS NUOSTATOS

1 STRAIPSNIS Pagarba Konvencijai

Aukštosios susitariančiosios šalys įsipareigoja laikytis šios Konvencijos ir užtikrinti jai pagarbą bet kokiomis aplinkybėmis.

2 STRAIPSNIS Konvencijos taikymas

Be nuostatų, kurių privaloma laikytis taikos metu, ši Konvencija taikoma visais atvejais, kai skelbiamas karas arba kyla koks nors kitas ginkluotas dviejų arba kelių aukštųjų susitariančiųjų šalių konfliktas, net jei viena iš jų karo nepripažįsta.

Konvencija taip pat taikoma visais atvejais, kai okupuojama visa aukštosios susitariančiosios šalies teritorija arba jos dalis, net jei okupacijai nesipriešinama ginklu.

Jei viena iš konflikte dalyvaujančių valstybių nėra šios Konvencijos dalyvė, kitos valstybės dalyvės turi reguliuoti tarpusavio santykius laikydamosi Konvencijos reikalavimų. Be to, savo santykius su minėta valstybe jos turi grįsti Konvencija, jei ta valstybė pripažįsta ir taiko jos nuostatas.

3 STRAIPSNIS Netarptautiniai konfliktai

Kilus netarptautiniam ginkluotam konfliktui vienos iš aukštųjų susitariančiųjų šalių teritorijoje, kiekviena konflikto šalis privalo laikytis bent šių nuostatų:

1. Su asmenimis, aktyviai nedalyvaujančiais karo veiksmuose, įskaitant ir ginkluotųjų pajėgų narius, sudėjusius ginklus, taip pat tapusius *hors de combat* dėl ligos, sužeidimų, sulaikymo arba kokios nors kitos priežasties, visada turi būti elgiamasi humaniškai, nepaisant jų rasės, odos spalvos, religijos arba tikėjimo, lyties, kilmės arba turtinės padėties ar kitų panašių skirtumų.

Todėl visada ir visur prieš išvardytus asmenis yra ir bus draudžiami šie veiksmai:

a) kėsintis į gyvybę ir asmenį, ypač įvairiais būdais žudyti, luošinti, žiauriai elgtis ir kankinti;

b) imti įkaitus;

c) žėisti žmogaus orumą, ypač niekinamu ir žeminamu elgesiu;

d) nuteisti ir vykdyti bausmes be prieš tai teisėto teismo paskelbto nuosprendžio, suteikiant visas teismines garantijas, kurias pripažįsta kaip būtinas civilizuotos tautos.

2. Būtina surinkti visus sužeistuosius ir ligonius ir jais pasirūpinti.

Nešališka humanitarinė organizacija, tokia kaip Tarpautinis Raudonojo Kryžiaus komitetas, gali pasiūlyti konflikto šalims savo paslaugas.

* Konvencija įsigaliojo Lietuvos Respublikos atžvilgiu 1997 m. balandžio 3 d.

Konflikto šalys savo ruožtu stengiasi įgyvendinti visas arba dalį toliau pateikiamų šios Konvencijos nuostatų, sudarydamos specialius susitarimus.

Minėtų nuostatų taikymas nedaro įtakos juridiniam konflikto šalių statusui.

4 STRAIPSNIS

Konvencijos saugomų asmenų apibrėžimas

Konvencija saugo tuos asmenis, kurie tam tikru momentu ir koku nors būdu konflikto ar okupacijos metu patenka į konflikto šalies ar okupuojančios valstybės, kurios piliečiai jie nėra, rankas.

Ši Konvencija nesaugo jos nesaistomos valstybės piliečių. Kariaujančios valstybės teritorijoje atsidūrę neutralios valstybės piliečiai ir kurios nors kartu kariaujančios valstybės piliečiai nelaikomi Konvencijos saugomais asmenimis, kol valstybė, kurios piliečiai jie yra, turi normalią diplomatinę atstovybę toje valstybėje, kurios valioje jie yra.

Nepaisant to, II dalies nuostatos taikomos plačiau, nei nurodyta 13 straipsnyje.

Asmenys, kuriuos gina 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvencija dėl sužeistųjų ir ligonių padėties veikiančiose armijose pagerinimo arba 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvencija dėl sužeistų ir sergančių karių bei asmenų, patyrusių laivų avarijas jūrose, padėties pagerinimo, arba 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvencija dėl elgesio su karo belaisviais, nelaikomi šios Konvencijos saugomais asmenimis.

5 STRAIPSNIS

Teisių ribojimas

Jei konflikto šalis įsitikinusi, kad jos teritorijoje esantis šios Konvencijos saugomas asmuo yra pagrįstai įtariamas vykdamas priešišką tos valstybės saugumui veiklą arba buvęs į ją įtrauktas, šis asmuo praranda teisę į šioje Konvencijoje garantuojamas teises ir privilegijas, kurios padarytų žalos tos valstybės saugumui, jeigu būtų minėtam asmeniui suteiktos.

Konkretus Konvencijos saugomas asmuo, sulaikytas okupuotoje teritorijoje kaip šnipas ar diversantas arba pagrįstai įtariamas priešiška okupuojančios valstybės saugumui veikla, tais atvejais, kai to reikia okupuotos valstybės karinio saugumo sumetimais, laikomas praradusiu susisiekimo teisę, garantuojamą šios Konvencijos.

Nepaisant to, kiekvienu minėtu atveju su tokiais asmenimis elgiamasi humaniškai ir teismo persekiojimo atveju jie nepraranda teisės į teisingą ir normalų teismą, kaip numato ši Konvencija. Jie taip pat atgauna visas šios Konvencijos saugomam asmeniui garantuojamas teises ir privilegijas tuoj pat, kai tik leidžia tos valstybės arba tam tikrais atvejais okupuojančios valstybės saugumas.

6 STRAIPSNIS

Taikymo pradžia ir pabaiga

Ši Konvencija taikoma nuo 2 straipsnyje nurodyto bet kokio konflikto ar okupacijos pradžios.

Konflikto šalių teritorijoje ši Konvencija nebetaikoma visuotinai pasibaigus karinėms operacijoms.

Okupuotoje teritorijoje ši Konvencija nebetaikoma praėjus metams nuo to laiko, kai visuotinai baigtos karinės operacijos; tačiau okupuojančią valstybę tiek, kiek toje teritorijoje ji atlieka valdžios funkcijas, okupacijos laikotarpiu saisto šios Konvencijos 1–12, 27, 29–34, 47, 49, 51–53, 59, 61–77, 143 straipsnių nuostatos.

Šios Konvencijos saugomi asmenys, kurie gali būti išlaisvinti, repatrijuoti ar įkurdinti pasibaigus nurodytiems laikotarpiams, tuo laiku naudojami Konvencija.

7 STRAIPSNIS

Specialūs susitarimai

Be 11, 14, 15, 17, 36, 108, 109, 132, 133 ir 149 straipsniuose tiesiogiai nurodytų susitarimų, aukštosios susitariančiosios šalys gali sudaryti kitus specialius susitarimus visais klausimais, kuriais, jų manymu, reikia atskirų nuostatų. Nė vienas specialus susitarimas neturi pabloginti šioje Konvencijoje nustatytos saugomų asmenų padėties arba riboti jiems Konvencijos teikiamų teisių.

Konvencijos saugomi asmenys naudojami šių susitarimų teikiamais pranašumais, kol jiems taikoma ši Konvencija, išskyrus atvejus, kai į minėtus ar vėlesnius susitarimus specialiai įtraukiamos priešingos nuostatos arba kuri nors iš konflikto šalių ima tiems asmenims taikyti palankesnes sąlygas.

8 STRAIPSNIS

Teisių neatsisakymas

Konvencijos saugomi asmenys jokių būdu negali atsisakyti dalies ar visų šios Konvencijos ir ankstesniame straipsnyje numatytų specialių susitarimų, jei jų būtų, garantuojamų teisių.

9 STRAIPSNIS

Valstybės globėjos

Ši Konvencija taikoma valstybėms globėjoms, kurių pareiga – saugoti konflikto šalių interesus padedant ir atidžiai stebint. Tam, be savo diplomatinio arba konsulinio personalo, valstybės globėjos gali paskirti delegatus iš savo arba kitų neutralių valstybių piliečių. Šių delegatų paskyrimui turi pritarti valstybė, kurioje jie atliks savo pareigas.

Konflikto šalys kiek galėdamos padeda valstybių globėjų atstovams ar delegatams atlikti užduotį.

Valstybių globėjų atstovai arba delegatai jokių būdu neturi viršyti šios Konvencijos jiems suteiktų įgaliojimų. Jie ypač turi atsižvelgti į būtinus valstybės, kurioje atlieka savo pareigas, saugumo reikalavimus.

10 STRAIPSNIS

Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus komiteto veikla

Šios Konvencijos nuostatos nesudaro jokių kliūčių humanitarinei veiklai, kurios suinteresuotų konflikto šalių pritarimu gali imtis Tarptautinis Raudonojo Kryžiaus komitetas arba bet kuri kita nešališka humanitarinė organizacija, kad apsaugotų civilius arba jiems padėtų.

11 STRAIPSNIS

Valstybių globėjų pareigų perdavimas

Aukštosios susitariančiosios šalys bet kada gali susitarti patikėti remiantis šia Konvencija valstybei globėjai pavestas pareigas tai organizacijai, kuri pateikia visas nešališkumo ir efektyvumo garantijas.

Jei dėl kokių nors priežasčių šios Konvencijos saugomi asmenys neįaučia valstybės globėjos arba pirmojoje pastraipoje minimos organizacijos veiklos arba nustoja ją jautę, laikanti nelaisvėje valstybė kreipiasi į neutralią valstybę arba panašią organizaciją su prašymu imtis funkcijų, kurias remdamasi šia Konvencija atlieka konflikto šalių paskirta valstybė globėja.

Jeigu nurodytu būdu globos nepavyko organizuoti, laikanti nelaisvėje valstybė prašo arba remdamasi šio straipsnio nuostatomis priima kurios nors kitos humanitarinės organizacijos, tokios kaip Tarptautinis Raudonojo Kryžiaus komitetas, siūlymą imtis humanitarinių funkcijų, kurias atlieka valstybė globėja vadovaudamasi šia Konvencija.

Bet kuri neutrali valstybė arba organizacija, pakviesta suinteresuotos valstybės arba pati tuo tikslu pasisiūliusi, privalo veikti jausdama atsakomybę konflikto šaliai, kurios valioje yra šios Konvencijos saugomi asmenys, ir turi pateikti pakankamai garantijų, kad sugebės imtis atitinkamų funkcijų ir jas atliks nešališkai.

Minėtų nuostatų negalima pažeisti specialiais valstybių susitarimais, net jei kurios nors iš valstybių laisvė tartis su kita valstybe ar jos sąjungininkais laikinai apribota dėl karo veiksmų, ypač kai visa arba didesnė minėtos valstybės teritorijos dalis okupuota.

Viskas, kas šioje Konvencijoje pasakyta apie valstybę globėją, taikoma ir ją pakeičiančioms remiantis šiuo straipsniu organizacijoms.

Šio straipsnio nuostatos aprėpia tuos atvejus ir taikomos, kai neutralios valstybės piliečiai yra okupuotoje teritorijoje arba atsidūrė kariaujančios valstybės, kurioje ta neutrali valstybė, kurios piliečiai jie yra, neturi normalios diplomatinės atstovybės, teritorijoje.

12 STRAIPSNIS

Taikinimo procedūra

Valstybės globėjos visada, manydamos, kad tai gali būti naudinga Konvencijos saugomiems asmenims, ypač kai kyla konflikto šalių nesutarimų dėl šios Konvencijos nuostatų taikymo arba interpretavimo, tokias geranoriškas savo paslaugas teikia siekdamas pašalinti minėtus nesutarimus.

Tam kiekviena valstybė globėja gali kurios nors iš šalių prašymu ar savo iniciatyva pasiūlyti konflikto šalims surengti jų atstovų, ypač už saugomus asmenis atsakingos valdžios, susitikimą, pageidautina, tinkamai parinktoje neutralioje teritorijoje. Konflikto šalys privalo įgyvendinti joms šiuo klausimu pateiktus siūlymus. Prireikus valstybės globėjos gali siūlyti konflikto šalims pritarti kviečiamo dalyvauti tokiam susitikime asmens iš neutralios valstybės arba deleguoto Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus komiteto asmens kandidatūrai.

II DALIS

BENDROJI GYVENTOJŲ APSAUGA NUO KAI KURIŲ KARO PADARINIŲ

13 STRAIPSNIS

II dalies taikymo sritis

Antrosios dalies nuostatos taikomos visiems konflikto šalių gyventojams be jokio priešiško nusistatymo, ypač dėl rasės, tautybės, religijos ar politinių įsitikinimų, ir yra skirtos karo sukeltoms kančioms palengvinti.

14 STRAIPSNIS

Sanitarinės ir saugumo zonos bei vietos

Taikos metu aukštosios susitariančiosios šalys, o prasidėjus karo veiksmams – konflikto šalys gali įkurti savo teritorijoje, prireikus – ir okupuotose teritorijose sanitarines ir saugumo zonas bei vietas, organizuotas taip, kad būtų galima apsaugoti nuo karo padarinių sužeistuosius, ligonius ir senus žmones, vaikus iki 15 metų, nėščias moteris bei motinas su vaikais iki 7 metų.

Prasidėjus ir vykstant karo veiksmams, suinteresuotos šalys gali sudaryti savo sukurtų saugumo zonų ir vietų abipusio pripažinimo sutartis. Tam jos gali įgyvendinti prie šios Konvencijos pridėtos sutarties projekto nuostatas padarydamos, jų manymu, būtinas pataisas.

Valstybės globėjos ir Tarptautinis Raudonojo Kryžiaus komitetas kviečiami geranoriškai prisidėti prie šių sanitarinių ir saugumo zonų bei vietų steigimo ir pripažinimo.

15 STRAIPSNIS

Neutralios zonos

Bet kuri konflikto šalis arba tiesiogiai, arba per neutralią valstybę ar kokią nors humanitarinę organizaciją gali pasiūlyti priešiška šaliai sukurti mūšių rajonuose neutralias zonas, skirtas šiems asmenims neišskiriant nė vieno apsaugoti nuo karo padarinių:

- a) sužeistiems ir ligoniams kombatantams ir ne kombatantams;
- b) civiliams, kurie nedalyvauja karo veiksmuose ir būdami tokiose zonose neatlieka jokio karinio pobūdžio darbo.

Kai suinteresuotos šalys susitaria dėl pasiūlytos neutralios zonos geografinės padėties, administravimo, maisto į ją tiekimo ir kontrolės, sudaroma ir pasirašoma konflikto šalių atstovų rašytinė sutartis. Sutartyje nustatoma zonos neutralumo pradžia ir trukmė.

16 STRAIPSNIS

Sužeistieji ir ligoniai

I. Bendroji apsauga

Sužeistieji ir ligoniai, taip pat invalidai ir nėščios moterys yra ypač saugomi ir gerbiami.

Kiek leidžia kariniai sumetimai, kiekviena konflikto šalis sudaro sąlygas ieškoti užmuštųjų ir sužeistųjų, padėti asmenims, patyrusiems laivo sudužimą, ir kitiems asmenims, kuriems gresia didelis pavojus, taip pat jiems apsaugoti nuo plėšimo ir blogo elgesio.

17 STRAIPSNIS

II. Evakuacija

Konflikto šalys stengiasi sudaryti vietinius susitarimus dėl sužeistųjų, ligonių, invalidų ir senų žmonių, vaikų ir gimdyvių evakuacijos iš apgultų ar apsuptų rajonų ir dėl visų religijų dvasininkų, medicinos darbuotojų ir medicinos įrangos įleidimo į tokius rajonus.

18 STRAIPSNIS

III. Ligoninių apsauga

Civilinės ligoninės, įrengtos pagalbai sužeistiesiems ir ligoniams, invalidams ir gimdyvėms teikti, jokiomis aplinkybėmis negali būti puolimo objektas, visada konflikto šalių gerbiamos ir saugomos.

Valstybės, kurios yra konflikto šalys, aprūpinta visas civilines ligonines pažymėjimais, nurodančiais, kad šios yra civilinės ligoninės ir kad pastatai, kuriuose jos įsikūrusios, nenaudojami tikslams, dėl kurių remiantis 19 straipsniu būtų nutraukta šių ligoninių apsauga.

Civilinės ligoninės pažymimos 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvencijos dėl sužeistųjų ir ligonių padėties veikiančiose armijose pagerinimo 38 straipsnyje nurodyta emblema tik tuo atveju, jei valstybė sutinka.

Kad būtų išvengta bet kokių priešiškų veiksmų, konflikto šalys, kiek leidžia kariniai sumetimai, imasi reikiamų priemonių, kad civilines ligonines žyminčios skiriamosios emblemos, būtų aiškiai matomos prieš sausumos, oro ir jūrų pajėgoms.

Dėl arti karinių objektų esančioms ligoninėms galinčio grėsti pavojaus, tokias ligonines rekomenduojama išdėstyti kaip galima toliau nuo tų objektų.

19 STRAIPSNIS

IV. Ligoninių apsaugos nutraukimas

Apsauga, į kurią turi teisę civilinės ligoninės, nutraukiama tik tuo atveju, jei ji naudojama ne vien humanitarinėms pareigoms atlikti, bet ir žalingiems priešui veiksams. Tačiau apsauga nutraukiama tik po atitinkamo įspėjimo, nustatančio visais būtinais atvejais priimtina laikotarpį, ir po to, kai į tą įspėjimą nebuvo atsižvelgta.

Faktas, kad šiose ligoninėse yra slaugomi sergantys ir sužeisti ginkluotųjų pajėgų nariai arba yra asmeninių ginklų ir šaudmenų, paimtų iš šių kombatantų ir dar neatiduotų atitinkamai tarnybai, nelaikomas žalingu priešui veiksmu.

20 STRAIPSNIS

V. Ligoninės personalas

Nuolat ir išimtinai aptarnaujantys bei administruojantys civilines ligonines asmenys, įskaitant personalą, kurio pareiga – ieškoti sužeistų ir sergančių civilių, invalidų ir gimdyvių, juos surinkti ir transportuoti, gerbiami ir saugomi.

Okupuotoje teritorijoje ir karo veiksmų zonose minėti darbuotojai atpažįstami iš jų statusą patvirtinančio asmens pažymėjimo su savininko nuotrauka ir reljefiniu atsakingos valdžios institucijos antspaudu, taip pat iš antspauduoto vandeniui atsparaus raiščio, kurį jie, atlikdami savo pareigas, privalo nešioti ant kairės rankos. Šį raištį išduoda valstybė ir jame yra 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvencijos dėl sužeistųjų ir ligonių padėties veikiančiose armijose pagerinimo 38 straipsnyje nurodyta emblema.

Bet kuris kitas civilines ligonines aptarnaujantis ir administruojantis personalas, turi teisę į pagarbą bei apsaugą ir teisę nešioti raištį, kaip numatyta šiame straipsnyje ir remiantis jame nurodytomis sąlygomis, tol, kol atlieka savo pareigas. Asmens pažymėjime nurodomos jų atliekamos pareigos.

Kiekvienos civilinės ligoninės administracija visada turi tuo metu ligoninėje dirbančių asmenų sąrašą, kad galėtų pateikti kompetentingiems nacionalinės ar okupacinės valdžios pareigūnams.

21 STRAIPSNIS

VI. Sausumos ir jūrų transportas

Transporto kolonos ar sanitariniai traukiniai sausumoje arba specialiai tam skirti laivai jūroje, vežantys sužeistus ir sergančius civilius, invalidus ir gimdyves, yra gerbiami bei saugomi kaip 18 straipsnyje nurodytos ligoninės ir valstybės sutikimu pažymimi 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvencijos dėl sužeistųjų ir ligonių padėties veikiančiose armijose pagerinimo 38 straipsnyje nurodyta skiriamąja emblema.

22 STRAIPSNIS

VII. Oro transportas

Lėktuvai, naudojami tik sužeistiems ir sergantiems civiliams, invalidams ir gimdyvėms arba medicinos personalui ir įrangai vežti, nepuolami, o gerbiami, kai skrenda specialiai suderintais su visomis suinteresuotomis konflikto šalimis maršrutais, suderintu laiku ir suderintame aukštyje.

Jie gali būti pažymėti 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvencijos dėl sužeistųjų ir ligonių padėties veikiančiose armijose pagerinimo 38 straipsnyje nurodyta skiriamąja emblema.

Skrydžiai virš priešo ar priešo okupuotos teritorijos yra draudžiami, išskyrus atvejus, kai susitarta kitaip.

Toks lėktuvas privalo paklusti bet kuriam reikalavimui nusileisti. Po tokio priverstinio nusileidimo lėktuvas su keleiviais gali tęsti skrydį pasibaigus apžiūrai, jei ji atliekama.

23 STRAIPSNIS

Medicinos reikmenų, maisto ir drabužių siuntos

Kiekviena aukštoji susitariančioji šalis praleidžia visas medicininių ir sanitarinių atsargų, taip pat kulto reikmenų siuntas, skirtas tik kitos aukštosios susitariančiosios šalies civiliams, net jei

ši yra pirmosios priešininkė. Taip pat praleidžiamos visos būtinų maisto produktų, drabužių ir tonizuojančių preparatų, skirtų vaikams iki 15 metų, nėščioms moterims ir gimdyvėms, siuntos.

Aukštosios susitariančiosios šalies įsipareigojimas praleisti ankstesnėje pastraipoje išvardytas siuntas priklauso nuo sąlygos, ar ši šalis įsitikino, jog nėra jokių rimtų priešasčių būgštauti, kad:

- a) siuntos gali būti nusiųstos į kitą vietą;
- b) kontrolė gali būti neefektyvi; arba
- c) siuntos gali konkrečiai prisidėti prie priešo karinių pastangų ar ekonomikos, nes pakeistų daiktus, kuriuos kitu atveju turėtų tiekti ar gaminti priešas, arba leistų sutaupyti žaliavas, medžiagas ir darbo jėgą, būtinas tiems daiktams gaminti.

Valstybė, leidžianti praleisti šio straipsnio pirmojoje pastraipoje nurodytas siuntas, gali iškelti sąlygą, kad gavėjams jos būtų skirstomos valstybėms globėjoms kontroliuojant vietoje.

Tokios siuntos persiunčiamos kaip galima greičiau ir valstybė, sutinkanti jas praleisti, turi teisę nustatyti technines šio persiuntimo sąlygas.

24 STRAIPSNIS

Priemonės vaikų gerovei

Konflikto šalys imasi reikiamų priemonių, užtikrinančių, kad vaikai iki 15 metų, dėl karo tapę našlaičiais ar atskirti nuo savo šeimų, nebūtų palikti likimo valiai ir kad bet kokiomis aplinkybėmis būtų sudarytos sąlygos jiems išlaikyti, religinėms apeigoms atlikti ir lavinti. Vaikų lavinimas kiek įmanoma patikimas tos pačios kultūros tradicijų asmenims.

Konflikto šalys valstybės globėjos, jei tokia yra, sutikimu sudaro sąlygas tokiems vaikams priimti neutralioje šalyje visą konflikto laiką, deramai garantuodamos, kad bus laikomasi pirmojoje pastraipoje išdėstytų principų.

Be to, jos stengiasi, kad visus vaikus iki 12 metų būtų galima atpažinti iš nešiojamų asmens ženklų arba kaip nors kitaip.

25 STRAIPSNIS

Šeimos susižinojimas

Visiems konflikto šalies teritorijoje arba jos okupuotoje teritorijoje esantiems asmenims leidžiama pranešti savo šeimos nariams, kur šie bebūtų, ir gauti iš jų grynai asmenines naujienas. Ši korespondencija siunčiama greitai ir be nereikalingo delsimo.

Jei dėl susidariusių aplinkybių šeimai susirašinėti įprastu paštu sudėtinga arba neįmanoma, suinteresuotos konflikto šalys kreipiasi į neutralų tarpininką, pavyzdžiui, 140 straipsnyje nurodytą Centrinę agentūrą, ir su ja pasitarusios nusprendžia, kaip geriausiai įvykdyti savo įsipareigojimus iš dalies bendradarbiaujant su nacionalinėmis Raudonojo Kryžiaus (Raudonojo Pasmėnulio, Raudonojo Liūto ir Saulės) draugijomis.

Jeigu konflikto šalys mano, kad būtina riboti šeimyninę korespondenciją, šiuos apribojimus sudaro tik privalomi naudoti standartiniai blankai, kur telpa bet kokie 25 žodžiai, ir tokių blankų siuntimo sumažinimas iki vieno per mėnesį.

26 STRAIPSNIS

Išblaškytos šeimos

Kiekviena konflikto šalis palengvina karo išblaškytų šeimos narių, kurių tikslas – atnaujinti tarpusavio ryšius ir, jei įmanoma, susitikti, paieškas. Ypač skatinama tą darbą atliekančių organizacijų veikla, jeigu šios yra tai šaliai priimtinos ir paklūsta jos saugumo reikalavimams.

III DALIS

KONVENCIJOS SAUGOMŲ ASMENŲ PADĖTIS IR ELGESYS SU JAIS

I SKYRIUS

BENDROSIOS KONFLIKTO ŠALIŲ TERITORIJŲ IR OKUPOUTŲ TERITORIJŲ NUOSTATOS

27 STRAIPSNIS

Elgesys

I. Bendrosios pastabos

Konvencijos saugomi asmenys turi teisę, kad visomis aplinkybėmis būtų gerbiamas jų asmuo, garbė, šeimos teisės, religiniai įsitikinimai ir apeigos bei įpročiai ir papročiai. Su jais visada elgiamasi humaniškai; jie ginami nuo smurtinių veiksmų ar grasinimų, įžeidimų ir minios smalsumo.

Moterys specialiai saugomos nuo kėsinimųsi į jų garbę, ypač nuo prievartavimo, priverstinės prostitucijos ar kėsinimosi į jų dorovę bet kokia kita forma.

Konflikto šalis su visais jos valioje esančiais Konvencijos saugomais asmenimis atsižvelgdama į sveikatos būklę, amžių ir lytį elgiasi vienodai, be jokios diskriminacijos, ypač dėl rasinių, religinių ar politinių įsitikinimų.

Nepaisant to, konflikto šalys gali taikyti Konvencijos saugomiems asmenims tokias kontrolės ir saugumo priemones, kurių gali prireikti dėl karo.

28 STRAIPSNIS

II. Pavojaus zonos

Konvencijos saugomo asmens buvimas tam tikrame punkte ar rajone negali būti panaudotas šių vietų apsaugai nuo karinių operacijų.

29 STRAIPSNIS

III. Atsakomybė

Konflikto šalis yra atsakinga už savo įgaliotinių elgesį su jos valioje esančiais šios Konvencijos saugomais asmenimis; tačiau tai neatleidžia minėtų įgaliotinių nuo asmeninės atsakomybės.

30 STRAIPSNIS

Kreipimaisi į valstybes globėjas ir pagalbos organizacijas

Konvencijos saugomiems asmenims sudaromos visos galimybės kreiptis į valstybes globėjas, Tarptautinį Raudonojo Kryžiaus komitetą, šalies, kurioje jie yra, nacionalinę Raudonojo Kryžiaus (Raudonojo Pasmėnulio, Raudonojo Liūto ir Saulės) draugiją, taip pat į bet kurią galinčią jiems padėti organizaciją.

Dėl to valdžios institucijos suteikia šioms organizacijoms visas galimybes, kiek tai leistina kariniais ir saugumo sumetimais.

Be valstybių globėjų ir Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus komiteto delegatų lankymųsi, numatytų 143 straipsnyje, okupuojanti ar laikanti nelaisvėje valstybė, kiek įmanoma, sudaro sąlygas lankyti Konvencijos saugomus asmenis kitų organizacijų, kurių tikslas – teikti tiems asmenims dvasinę ar materialią pagalbą, atstovams.

31 STRAIPSNIS

Prievartos draudimas

Negalima jokia Konvencijos saugomų asmenų fizinė ir moralinė prievarta, ypač siekiant gauti iš jų ar iš trečiųjų asmenų informacijos.

32 STRAIPSNIS

Kūno bausmių, kankinimų ir panašių priemonių draudimas

Aukštosios susitariančiosios šalys sudaro specialų susitarimą, pagal kurį joms draudžiama imtis bet kokių priemonių, galinčių sukelti jų rankose esančių Konvencijos saugomų asmenų fizines kančias arba sunaikinti juos. Šis draudimas aprėpia ne tik žmogžudystę, kankinimą, kūno bausmes, luošinimą ir medicinos bei mokslinius bandymus, nesusijusius su Konvencijos saugomo asmens gydymu, bet ir bet kokias kitas civilinės ar karinės valdžios atstovų taikytas brutalias priemones.

33 STRAIPSNIS

Asmeninė atsakomybė, kolektyvinės bausmės, plėšimas, represijos

Nė vieno Konvencijos saugomo asmens negalima bausti už ne jo padarytą nusizengimą. Draudžiamos kolektyvinės bausmės, taip pat visos bauginimo ar teroro priemonės.

Draudžiama plėšti.

Draudžiamos represijos prieš Konvencijos saugomus asmenis ir jų nuosavybę.

34 STRAIPSNIS

Įkaitai

Įkaitus imti draudžiama.

II SKYRIUS

SVETIMŠALIAI KONFLIKTO ŠALIES TERITORIJOJE

35 STRAIPSNIS

Teisė palikti teritoriją

Visi Konvencijos saugomi asmenys, pageidaujantys palikti teritoriją prasidėjus ar vykstant konfliktui, turi teisę tai padaryti, jei jų išvykimas neprieštaruja nacionaliniams valstybės interesams. Tokių asmenų prašymai išvykti svarstomi nustatyta bendra tvarka, o sprendimai priimami kaip galima greičiau. Tie, kuriems leidžiama išvykti, gali pasirūpinti reikiamais kelionei pinigais ir pasiimti reikalingą kiekį savo asmeninio turto ir asmeninio naudojimo daiktų.

Asmeniui, negavusiam leidimo išvykti, suteikiama teisė, kad laikančios nelaisvėje valstybės tam paskirtas teismas ar administracinė įstaiga kuo skubiau persvarstytu atsisakymą.

Valstybės globėjos atstovų prašymu jiems pranešamos, išskyrus tuos atvejus, kai tai neleistina saugumo sumetimais arba tam prieštaruja suinteresuoti asmenys, priežastys, dėl kurių buvo atsisakyta patenkinti prašymą palikti teritoriją, ir pavardės visų asmenų, kuriems atsisakyta duoti leidimą išvykti.

36 STRAIPSNIS

Repatriacijos tvarka

Ankstesniame straipsnyje leidžiami išvykimai organizuojami saugumo, higienos, sanitarijos ir maisto reikalavimus atitinkančiomis sąlygomis. Visas su tuo susijusias išlaidas nuo išvykimo punkto laikančios nelaisvėje valstybės teritorijoje apmoka šalis, į kurią minėti asmenys vyksta, o kelionės į neutralią šalį atveju – valstybė, kurios piliečiai jie yra. Praktinės tokio persikėlimo detalės prireikus aptariamos specialiuose suinteresuotų valstybių susitarimuose.

Tai, kas čia išdėstyta, netaikoma specialiems konflikto šalių susitarimams dėl pasikeitimo savo piliečiais, patekusiais į priešų rankas, ir jų repatriacijos.

37 STRAIPSNIS **Kalinami asmenys**

Su Konvencijos saugomais asmenimis, kuriems taikomas kardomasis kalinimas ar kurie atlieka laisvės atėmimo bausmę, visą jų kalinimo laiką elgiamasi humaniškai.

Paleisti į laisvę jie iškart gali prašyti leidimo palikti teritoriją remdamiesi ankstesniais straipsniais.

38 STRAIPSNIS **Nerepatijuoti asmenys** ***I. Bendrosios pastabos***

Išskyrus specialiąsias priemones, numatytas šioje Konvencijoje, ypač 27 ir 41 straipsniuose, Konvencijos saugomų asmenų padėtis ir toliau iš esmės reguliuojama pagal nuostatas, reglamentuojančias elgesį su svetimšaliais taikos metu. Visada jiems garantuojamos šios teisės:

- 1) suteikiama galimybė gauti siunčiamą individualią ar kolektyvinę pagalbą;
- 2) gauti, jei to reikia sveikatos būklei, medicinos pagalbą ir gydymą ligoninėje tokius pat kaip ir suinteresuotosios valstybės piliečiai;
- 3) leidžiama atlikti religines apeigas ir gauti dvasinę pagalbą iš savo tikėjimo dvasininkų;
- 4) gyvenantiems rajone, kuriame ypač gresia karo pavojai, leidžiama palikti tą rajoną taip pat kaip ir suinteresuotosios valstybės piliečiams;
- 5) vaikai iki 15 metų, nėščios moterys ir motinos su vaikais iki 7 metų naudojami tomis pačiomis privilegijomis kaip ir suinteresuotosios valstybės piliečiai.

39 STRAIPSNIS ***II. Pragyvenimo priemonės***

Konvencijos saugomiems asmenims, dėl karo praradusiems nuolatinį mokamą darbą, garantuojama galimybė rasti mokamą darbą. Ši galimybė, atsižvelgiant į saugumo sumetimus ir 40 straipsnio nuostatas, sudaroma tokia pati, kokią turi valstybės, kurios teritorijoje yra Konvencijos saugomi asmenys, piliečiai.

Kai konflikto šalis Konvencijos saugomam asmeniui taiko tokius kontrolės metodus, kad jis nebegali pragyventi, ir ypač jei tam asmeniui saugumo sumetimais neleidžiama susirasti mokamo darbo jį tenkinančiomis sąlygomis, minėta šalis privalo užtikrinti jo ir jo išlaikytinių pragyvenimą.

Bet kuriuo atveju Konvencijos saugomi asmenys gali gauti pašalpas iš savo tėvynės, valstybės globėjos arba 30 straipsnyje nurodytų pagalbos draugijų.

40 STRAIPSNIS ***III. Įdarbinimas***

Konvencijos saugomus asmenis galima versti dirbti tik tiek, kiek ir konflikto šalies, kurios teritorijoje tie asmenys yra, piliečius.

Tos pačios kaip ir priešas tautybės Konvencijos saugomi asmenys gali būti verčiami atlikti tik tokį darbą, kurio įprastai reikia žmogui prasimaitinti, apsirengti, apsirūpinti pastoge, transportu ir pasirūpinti sveikata ir kuris nėra tiesiogiai susijęs su karinėmis operacijomis.

Pirmosiose dvejose pastraipose nurodytais atvejais verčiamiems dirbti Konvencijos saugomiems asmenims užtikrinamos tokios pačios kaip ir tos šalies piliečiams darbininkams darbo sąlygos ir garantijos, ypač dėl užmokesčio, darbo laiko, aprangos ir įrankių, pirminio mokymo ir kompensacijų už nelaimingus atsitikimus darbe bei profesines ligas.

Jei anksčiau pateiktos nuostatos pažeidžiamos, Konvencijos saugomiems asmenims leidžiama pasinaudoti teise skųstis remiantis 30 straipsniu.

41 STRAIPSNIS

IV. Priverstinis apgyvendinimas. Internavimas

Valstybė, kurios valioje yra Konvencijos saugomi asmenys, nutarusi, kad šioje Konvencijoje nurodytų kontrolės priemonių nepakanka, negali imtis kokių nors griežtesnių kontrolės priemonių nei priverstinis apgyvendinimas nurodytoje vietoje ar internavimas remiantis 42 ir 43 straipsnių nuostatomis.

Taikydamą 39 straipsnio antrosios pastraipos nuostatas tais atvejais, kai iš asmenų reikalaujama palikti savo įprastas gyvenamąsias vietas remiantis nutarimu dėl prievartinio apgyvendinimo kitoje nurodytoje vietoje, laikanti nelaisvėje valstybė kiek galėdama tiksliau laikosi gerovės taisyklių, išdėstytų šios Konvencijos III dalies IV skyriuje.

42 STRAIPSNIS

V. Internavimo ar priverstinio apgyvendinimo pagrindas. Savanoriškas internavimas

Įsakymas internuoti ar priverstinai apgyvendinti Konvencijos saugomus asmenis nurodytoje gyvenamojoje vietoje gali būti duotas, tik jei tai būtina laikanties nelaisvėje valstybės saugumui.

Bet kurį asmenį, kuris per valstybės globėjos atstovus prašosi būti internuojamas ir kuriam to tikrai reikia dėl jo padėties, internuoja valstybė, kurios valioje jis yra.

43 STRAIPSNIS

VI. Procedūra

Bet kuris Konvencijos saugomas asmuo, internuotas ar priverstinai apgyvendintas kitur, turi teisę, kad tokį sprendimą per kuo trumpesnę laiką persvarstytų laikanties nelaisvėje valstybės tam paskirtas atitinkamas teismas ar kita administracinė įstaiga. Jei sprendimas internuoti ar priverstinai apgyvendinti kitur lieka galioti, teismas arba kita administracinė įstaiga turi periodiškai, mažiausiai du kartus per metus, svarstyti šio asmens klausimą, siekdami pakeisti pradinį sprendimą asmeniui palankesniu, jeigu aplinkybės leistų.

Jei suinteresuoti Konvencijos saugomi asmenys neprieštarauja, laikanti nelaisvėje valstybė kaip galima skubiau pateikia valstybei globėjai visų internuotų ar priverstinai apgyvendintų kitur Konvencijos saugomų asmenų pavardes ir iš internavimo ar priverstinio apgyvendinimo vietų paleistųjų pavardes. Šio straipsnio pirmojoje pastraipoje nurodytų teismų ar administracinių įstaigų sprendimai taip pat kaip galima greičiau laikantis tų pačių sąlygų pranešami valstybei globėjai.

44 STRAIPSNIS

VII. Pabėgėliai

Taikydamą šioje Konvencijoje nurodytas kontrolės priemonės sulaikiusi valstybė pabėgėlių, kurių faktiškai negina nė viena vyriausybė, nelaiko svetimšaliais – priešo piliečiais vien dėl jų priklausomybės *de jure* priešiška valstybei.

45 STRAIPSNIS

Perdavimas kitai valstybei

Konvencijos saugomi asmenys neperduodami valstybei, kuri nėra Konvencijos dalyvė.

Ši nuostata jokiu būdu nėra kliūtis Konvencijos saugomų asmenų repatriacijai ar jų grįžimui į šalį, kurioje anksčiau gyveno, pasibaigus karo veiksams.

Konvencijos saugomi asmenys gali būti perduoti tik valstybei, šios Konvencijos dalyvei, ir tik jeigu sulaikiusi valstybė įsitikina, jog priimančioji valstybė nori ir gali taikyti šią Konvenciją. Perdavus tokiomis sąlygomis Konvencijos saugomus asmenis, atsakomybė už šios Konvencijos taikymą tenka priimančiam juos valstybei tol, kol jie yra pastarosios globojami. Tačiau jei ši valstybė neįvykdo kokio nors svarbaus šios Konvencijos punkto nuostatų, Konvencijos saugomus asmenis perdavusi valstybė, gavusi apie tai iš valstybės globėjos pranešimą, imasi efektyvių priemonių padėčiai ištaisyti arba pareikalauja grąžinti jai Konvencijos saugomus asmenis. Toks reikalavimas patenkinamas.

Jokiomis aplinkybėmis Konvencijos saugomo asmens negalima perduoti šaliai, kurioje jis gali turėti pagrindo bėgštauti dėl persekiojimo už savo politinius ar religinius įsitikinimus.

Šio straipsnio nuostatos nėra kliūtis išduoti Konvencijos saugomus asmenis, kaltinamus kriminaliniais nusikaltimais, remiantis dar iki karo veiksmų pradžios sudarytomis išdavimo sutartimis.

46 STRAIPSNIS

Ribojančių priemonių atšaukimas

Pasibaigus karo veiksams kuo skubiau atšaukiamos ribojančios priemonės, kurios buvo taikytos Konvencijos saugomiems asmenims, jei tai buvo padaryta anksčiau.

Ribojančios priemonės, kurios buvo taikytos tų asmenų nuosavybei, atšaukiamos remiantis sulaikiusios valstybės įstatymais kaip įmanoma greičiau po karo veiksmų nutraukimo.

III SKYRIUS

OKUOTOS TERITORIJOS

47 STRAIPSNIS

Teisių neliečiamumas

Konvencijos saugomi asmenys, esantys okupuotoje teritorijoje, jokių būdu ir jokiais atvejais neturi netekti šios Konvencijos suteikiamų teisių ar dėl kokio nors pasikeitimo, įvykusio dėl teritorijos okupacijos, dėl pasikeitimų šios teritorijos institucijose ar vyriausybėje, ar dėl kokio nors okupuotos teritorijos ir okupuojančios valstybės valdžios institucijų sudaryto susitarimo, ar dėl okupuojančios valstybės įvykdytos visos arba dalies okupuotos teritorijos aneksijos.

48 STRAIPSNIS

Ypatingi repatrijavimo atvejai

Konvencijos saugomi asmenys, nesantys valstybės, kurios teritorija okupuota, piliečiai, gali pasinaudoti teise palikti šią teritoriją remdamiesi 35 straipsnio nuostatomis, ir sprendimų šiuo klausimu procedūrą okupuojanti valstybė nustato vadovaudamasi tuo straipsniu.

49 STRAIPSNIS

Deportacijos, perkėlimai, evakuacijos

Draudžiami, nesvarbu, kokie būtų motyvai, individualūs ar masiniai priverstiniai Konvencijos saugomų asmenų perkėlimai ar deportavimai iš okupuotos teritorijos į okupuojančios valstybės teritoriją arba į bet kurios kitos okupuotos ar neokupuotos valstybės teritoriją.

Tačiau okupuojanti valstybė gali tam tikrame rajone atlikti visuotinę ar dalinę evakuaciją, jei to reikia gyventojų saugumui arba ypač svariais kariniais sumetimais. Tokių evakuacijų metu Konvencijos saugomi asmenys neperkeliami už okupuotos teritorijos ribų, išskyrus atvejus, kai to neįmanoma išvengti. Taip evakuoti asmenys gali grįžti į savo namus, kai tik tame rajone pasibaigia karo veiksmai.

Tokius perkėlimus ar evakuacijas atliekanti okupuojanti valstybė, kiek tai praktiškai įmanoma, užtikrina, kad Konvencijos saugomiems asmenims priimti būtų tinkamos patalpos, kad perkeliant būtų sudaromos patenkinamos higienos, sveikatos, saugumo ir maitinimo sąlygos ir kad nebūtų atskirti vienos šeimos nariai.

Valstybei globėjai apie visus perkėlimus ir evakuacijas pranešama, kai tik jie pasibaigia.

Okupuojanti valstybė nesulaiko Konvencijos saugomų asmenų rajone, kuriam ypač gresia karo pavojai, nebent to reikalauja gyventojų saugumas ar ypač svarbūs kariniai sumetimai.

Okupuojanti valstybė savo civilių gyventojų nedeportuoja ir neperkelia į okupuojamą teritoriją.

50 STRAIPSNIS

Vaikai

Okupuojanti valstybė, pasitelkusi nacionalinę ir vietos valdžią, sudaro tinkamas visų institucijų, kurios rūpinasi vaikų globa ir auklėjimu, darbo sąlygas.

Okupuojanti valstybė imasi visų reikalingų priemonių vaikų asmenybei nustatyti ir jų giminystės ryšiams registruoti. Ji jokiū būdu negali keisti vaikų asmens statuso ar įtraukti jų į sau pavaldžias formuotes ar organizacijas.

Kai vietos institucijos nesugeba atlikti šių funkcijų, okupuojanti valstybė imasi priemonių vaikams, kurie dėl karo tapo našlaičiais ar yra atskirti nuo tėvų ir kuriais negali tinkamai pasirūpinti artimi giminaičiai ar draugai, išlaikyti ir lavinti; jei įmanoma, lavinimu turi užsiimti tos pačios kaip ir vaikai tautybės, religijos ir kalbantys ta pačia kalba asmenys.

Remiantis 136 straipsniu įsteigtas specialus biuro skyrius yra atsakingas už visas būtinas priemones vaikų, kurių tapatybė kelia abejonių, asmenybei nustatyti. Visada registruojami duomenys apie tokių vaikų tėvą ir motiną ar kitus artimus giminaičius, jei įmanoma.

Okupuojanti valstybė nekliudo taikyti preferencines vaikų iki 15 metų, nėščių moterų ir moterų, turinčių vaikų iki 7 metų, maitinimo, medicinos priežiūros ir apsaugos nuo karo padarinių priemones, kurios galėjo būti priimtos dar iki okupacijos.

51 STRAIPSNIS

Verbavimas. Darbas

Okupuojanti valstybė negali versti Konvencijos saugomų asmenų tarnauti savo ginkluotosiose pajėgose ar pagalbinėse jos dalyse. Draudžiamas bet koks spaudimas ar propaganda, agituojanči savanoriškai stoti į karo tarnybą.

Okupuojanti valstybė gali priversti dirbti tik 18 metų sulaukusius Konvencijos saugomus asmenis ir tik darbą, būtiną okupacinės armijos poreikiams tenkinti arba susijusį su komunalinių paslaugų teikimu ar okupuotos šalies gyventojų maitinimu, būstu, apsirengimu, transportavimu bei sveikata. Konvencijos saugomi asmenys negali būti verčiami dirbti darbo, įpareigojančio juos dalyvauti karinėse operacijose. Okupuojanti valstybė negali versti Konvencijos saugomus asmenis vartoti jėgą užtikrinant įrenginių saugumą toje vietoje, kur jie dirba priverstinį darbą.

Asmenys, kurie buvo paimti dirbti priverstinai, dirba tik toje okupuotoje teritorijoje, kurioje jie yra. Kiekvieną tokį asmenį reikia kiek įmanoma išlaikyti įprastinėje darbo vietoje. Dirbantiems asmenims mokamas teisingas atlyginimas, o darbas turi atitikti fizinius ir intelektualinius jų sugebėjimus. Okupuotoje šalyje galiojantys darbo sąlygų ir apsaugos įstatymai, ypač reglamentuojantys tokius dalykus kaip užmokestis, darbo laikas, įranga, pirminis mokymas ir kompensacijos dėl nelaimingų atsitikimų darbe bei profesinių ligų, taikomi Konvencijos saugomiems asmenims, kuriems buvo patikėtas šiame straipsnyje nurodytas darbas.

Priverstinių darbų dirbti paimti asmenys nemobilizuojami į karines ar pusiau karines organizacijas.

52 STRAIPSNIS

Dirbančių asmenų apsauga

Jokios sutartys, susitarimai ar taisyklės neturi riboti savanoriškai ar priverstinai dirbančio asmens teisės, kur jis bebūtų, kreiptis į valstybės globėjos atstovus su prašymu užtarti.

Draudžiamos visos priemonės, kuriomis siekiama sukelti nedarbą ar riboti asmenims siūlomas galimybes rasti darbą okupuotoje teritorijoje, kai tų priemonių tikslas – priversti dirbti okupuojančiai valstybei.

53 STRAIPSNIS

Draudimas naikinti

Draudžiama okupuojančiai valstybei bet kaip naikinti nekilnojamąjį ar kilnojamąjį turtą, individualiai ar bendrai priklausantį paskiriems asmenims ar valstybei, bendruomenėms, visuomeninėms ar kooperatinėms organizacijoms, išskyrus atvejus, kai tai būtina dėl karo operacijų.

54 STRAIPSNIS

Teisėjai ir valstybės tarnautojai

Okupuotose teritorijose okupuojanti valstybė negali keisti valstybės tarnautojų ir teisėjų statuso arba taikyti jiems sankcijų ar imtis kitų prievartos ar diskriminuojančių priemonių dėl to, kad sąžinė jiems neleidžia atlikti savo pareigų.

Pastarasis draudimas netrukdo taikyti 51 straipsnio antrąją pastraipą. Jis neatima iš okupuojančios valstybės teisės šalinti valstybės tarnautojus iš pareigų.

55 STRAIPSNIS

Maistas ir medicinos reikmenys bei medikamentai gyventojams

Okupuojanti valstybė įpareigota visomis turimomis priemonėmis užtikrinti gyventojų aprūpinimą maistu ir medikamentais bei medicinos reikmenimis. Be to, ji įsiveža reikalingų maisto produktų, medikamentų atsargų ir kitų dalykų, jei okupuotos teritorijos išteklių nepakanka.

Okupuojanti valstybė negali rekvizuoti maisto produktų, kitų dalykų ar medicinos reikmenų bei medikamentų, esančių okupuotoje teritorijoje, išskyrus atvejus, kai jų reikia okupacinei kariuomenei ir administracijos personalui, bet tik jeigu buvo atsižvelgta į civilių gyventojų poreikius. Atsižvelgdama į kitų tarptautinių konvencijų nuostatas, okupuojanti valstybė įgyvendina priemones, užtikrinančias teisingą atlyginimą už bet kokią rekviziciją.

Valstybė globėja turi teisę bet kada patikrinti maisto ir medicinos reikmenų bei medikamentų būklę okupuotoje teritorijoje, išskyrus atvejus, kai ta teisė laikinai apribota dėl būtinų karinių reikalavimų.

56 STRAIPSNIS

Higiena ir sveikatos apsauga

Okupuojanti valstybė visomis turimomis priemonėmis bendradarbiaudama su nacionalinėmis ir vietos valdžios institucijomis turi padėti medicinos įstaigoms teikti paslaugas, užtikrinti sveikatos apsaugą ir higieną okupuotoje teritorijoje, iš dalies imtis ir taikyti profilaktikos bei prevencijos priemones, reikalingas užkirsti kelią užkrečiamoms ligoms ir epidemijoms plisti. Visų kategorijų medicinos personalui leidžiama atlikti savo pareigas.

Kai okupuotoje teritorijoje yra įsteigtos naujos ligoninės, bet neveikia okupuotosios valstybės valdžios įstaigos, okupuojančios valstybės valdžios institucijos prireikus pripažįsta tas ligonines remdamosi 18 straipsnio nuostatomis. Analogiškoms aplinkybėms okupuojančios valstybės valdžios institucijos taip pat pripažįsta ligoninės personalą ir transporto priemones, kaip tai nurodoma 20 ir 21 straipsniuose.

Skirdama sveikatos apsaugos ir higienos priemones ir jas įgyvendindama, okupuojanti valstybė paiso okupuotosios teritorijos gyventojų moralinių ir etinių nuostatų.

57 STRAIPSNIS

Ligoninių rekvizavimas

Okupuojanti valstybė gali rekvizuoti civilines ligonines tik laikinai ir tik tuo atveju, kai būtina skubiai priimti slaugyti sužeistus ir sergančius kariškius, jeigu buvo laiku tinkamai pasirengta slaugyti ir gydyti tose ligoninėse buvusius pacientus ir patenkinti civilių gyventojų gydymo ligoninėse poreikius.

Civilinių ligoninių medicinos inventorių ir medikamentų atsargos negali būti rekvizuotos tol, kol jų reikia civiliams gyventojams.

58 STRAIPSNIS

Dvasinė pagalba

Okupuojanti valstybė leidžia dvasininkams teikti dvasinę pagalbą savo religinės bendruomenės nariams.

Okupuojanti valstybė taip pat priima knygų ir daiktų, reikalingų religiniams poreikiams, siuntas ir padeda jas paskirstyti okupuotoje teritorijoje.

59 STRAIPSNIS

Parama/šelpimas

I. Kolektyvinė parama

Jei visi ar dalis okupuotos teritorijos gyventojų nepakankamai aprūpinami, okupuojanti valstybė sutinka su paramos gyventojams teikimo projektais ir prisideda prie jų įgyvendinimo.

Tokie projektai, kurių gali imtis valstybės ar nešališkos humanitarinės organizacijos, pavyzdžiui, Tarptautinis Raudonojo Kryžiaus komitetas, aprėpia iš dalies ir maisto produktų, medicinos reikmenų bei medikamentų, drabužių siuntų tiekimą.

Visos valstybės, šios Konvencijos dalyvės, praleidžia šias siuntas ir garantuoja jų apsaugą.

Valstybė, garantuojanti laisvą siuntų gabenimą į okupuotą priešiškos konflikto šalies teritoriją, turi teisę tikrinti šias siuntas, reguliuoti jų vežimą numatytais terminais bei maršrutais ir valstybei globėjai tarpininkaujant įsitikinti, kad šios siuntos bus panaudotos gyventojų, kuriems reikalinga parama, padėčiai palengvinti, o ne okupuojančios valstybės interesais.

60 STRAIPSNIS

II. Okupuojančios valstybės atsakomybė

Paramos siuntos jokių būdu neatleidžia okupuojančios valstybės nuo atsakomybės pagal 55, 56 ir 59 straipsnius. Okupuojanti valstybė nenaudoja paramos siuntų kitokiems tikslams, nei jos buvo skirtos, išskyrus atvejus, kai to būtina ir skubiai reikia okupuotosios teritorijos gyventojų interesams ir tam neprieštarauja valstybė globėja.

61 STRAIPSNIS

III. Paskirstymas

Ankstesniuose straipsniuose nurodytos paramos siuntos paskirstomos talkinant ir kontroliuojant valstybei globėjai. Ši pareiga okupuojančios valstybės ir valstybės globėjos susitarimu gali būti perduota neutraliai valstybei, Tarptautiniam Raudonojo Kryžiaus komitetui ar bet kuriai kitai nešališkai humanitarinei organizacijai.

Tokios siuntos okupuotoje teritorijoje atleidžiamos nuo visų rinkliavų, mokesčių ir muitų, išskyrus atvejus, kai tai būtina teritorijos ekonomikos interesais. Okupuojanti valstybė užtikrina, kad šios siuntos būtų kuo greičiau paskirstytos.

Visos šios Konvencijos dalyvės stengiasi leisti nemokamą tokių paramos siuntų tranzitą ir gabenimą į okupuotas teritorijas.

62 STRAIPSNIS

IV. Individuali parama

Konvencijos saugomiems asmenims, esantiems okupuotoje teritorijoje, leidžiama gauti individualius jiems asmeniškai siunčiamus paramos siuntinius, jei tai neprieštarauja saugumo sumetimams.

63 STRAIPSNIS

Nacionalinės Raudonojo Kryžiaus ir kitos pagalbos draugijos

Su sąlyga, kad bus atsižvelgiama į laikinas ir išimtinės priemonės, kurias gali taikyti okupuojanti valstybė, kai to primygtinai reikia saugumo sumetimais:

a) pripažintos nacionalinės Raudonojo Kryžiaus (Raudonojo Pasmėnulio, Raudonojo Liūto ir Saulės) draugijos turi galimybę veikti vadovaudamosi Raudonojo Kryžiaus principais, apibrėžtais tarptautinių Raudonojo Kryžiaus konferencijų. Kitoms pagalbos draugijoms leidžiama tęsti savo humanitarinę veiklą tomis pačiomis sąlygomis;

b) okupuojanti valstybė negali reikalauti jokių šių organizacijų personalo ar jų struktūros pakeitimų, galinčių pakenkti minėtai veiklai.

Tie patys principai taikomi specialių nekarinių organizacijų, esamų ar kurios gali būti įkurtos, veiklai ir personalui, kad jos užtikrintų civilių gyventojų gyvenimo sąlygas palaikydamos pagrindines komunalinių paslaugų tarnybas, skirstydamos paramos siuntas ir organizuodamos gelbėjimo darbus.

64 STRAIPSNIS

Baudžiamieji įstatymai

I. Bendrosios pastabos

Okupuotos teritorijos baudžiamieji įstatymai lieka galioti, išskyrus atvejus, kai okupuojanti valstybė juos panaikina ar suspenduoja, nes kelia grėsmę šios saugumui ar trukdo taikyti šią Konvenciją. Atsižvelgiant į šį argumentą ir būtinumą užtikrinti efektyvų teisingumo vykdymą, okupuotos teritorijos teismai toliau atlieka savo funkcijas visų nusikaltimų, numatytų minėtuose įstatymuose, atvejais.

Nepaisant to, okupuojanti valstybė gali privesti okupuotos teritorijos gyventojus paklusti įsakymams, kurie būtini, kad ji galėtų vykdyti įsipareigojimus pagal šią Konvenciją, palaikyti normalią teritorijos valdymo tvarką ir užtikrinti savo kariuomenės ar administracijos turto, taip pat jos naudojamų objektų ir komunikacijų saugumą.

65 STRAIPSNIS

II. Skelbimas

Okupuojančios valstybės leidžiamų baudžiamųjų įstatymų nuostatos įsigalioja tik tuomet, kai paskelbtos ir su jomis supažindinti gyventojai šių gimtąja kalba. Šios baudžiamosios nuostatos neveikia atgal.

66 STRAIPSNIS

III. Kompetentingi teismai

Tuo atveju, kai nesilaikoma okupuojančios valstybės remiantis 64 straipsnio antrąja pastraipa išleistų baudžiamųjų įstatymų nuostatų, okupuojanti valstybė gali perduoti kaltinamuosius savo pačios tinkamai įsteigtiems nepolitiniais karo teismams, jei šie teismai yra okupuotoje teritorijoje. Pageidautina, kad apeliaciniai teismai būtų okupuotoje teritorijoje.

67 STRAIPSNIS

IV. Taikytinos nuostatos

Teismai taiko tik tas teises nuostatas, kurios buvo taikomos dar prieš nusikaltimą ir kurios atitinka bendruosius teisės principus, ypač bausmės adekvatumo nusikaltimui principą. Teismai atsižvelgia į faktą, kad kaltinamasis nėra okupuojančios valstybės pilietis.

68 STRAIPSNIS

V. Bausmės. Mirties bausmė

Konvencijos saugomi asmenys, įvykdę nusikaltimą, kurio vienintelis tikslas pakenksti okupuojančiai valstybei ir kuris nesukėlė pavojaus okupacinės kariuomenės arba administracijos narių gyvybei ar sveikatai bei didelio bendro pavojaus, nepadarė rimtos žalos okupacinės kariuomenės ar administracijos turtui arba jų naudojamiems objektams, yra internuojami ar įkalinami kalėjime; tokio internavimo ar įkalinimo terminas turi būti adekvatus padarytam nusikaltimui. Be to, internavimas ar įkalinimas už tokius nusikaltimus yra vienintelė laisvės atėmimo priemonė, kurią galima taikyti Konvencijos saugomiems asmenims. Šios Konvencijos 66 straipsnyje numatyti teismai nuosprendį įkalti savo nuožiūra gali pakeisti nuosprendžiu internuoti tam pačiam laikui.

Okupuojančios valstybės paskelbtos remiantis 64 ir 65 straipsniais baudžiamųjų įstatymų nuostatos gali paskirti Konvencijos saugomam asmeniui mirties bausmę tik tais atvejais, kai jis nusikalto šnipinėdamas, rimtais diversiniais veiksmais prieš okupuojančios valstybės karinius objektus ar padarė tyčinį nusikaltimą, sukėlusį vieno ar daugiau asmenų mirtį, jeigu už tokius nusikaltimus mirties bausme buvo baudžiama pagal okupuotosios teritorijos įstatymus, galiojusius iki okupacijos.

Mirties nuosprendis Konvencijos saugomam asmeniui gali būti paskelbtas tik tuo atveju, jei teismas specialiai atkreipė dėmesį į faktą, kad kaltinamasis nėra okupuojančios valstybės pilietis ir todėl jo nesaisto joks ištikimybės šiai valstybei įsipareigojimas.

Jokiu atveju mirties nuosprendis negali būti paskelbtas Konvencijos saugomam asmeniui, kuriam nusikaltimo įvykdymo metu nebuvo sukakę 18 metų.

69 STRAIPSNIS

VI. Arešto laiko įtraukimas į bausmės terminą

Visais atvejais laikas, kurį Konvencijos saugomas asmuo, apkaltintas padaręs nusikaltimą, praleido areštuotas iki bylos nagrinėjimo teisme ar belaukdamas bausmės įvykdymo, turi būti įskaitomas į bet kokį įkalinimo terminą.

70 STRAIPSNIS

VII. Iki okupacijos įvykdyti nusikaltimai

Okupuojanti valstybė negali areštuoti, persekioti ar nuteisti Konvencijos saugomų asmenų už dar iki okupacijos ar laikino jos nutraukimo laikotarpiu atliktus veiksmus ar pareikštas mintis, išskyrus atvejus, kai buvo pažeisti įstatymai ar karo papročiai.

Okupuojančios valstybės piliečiai, dar iki karo veiksmų pradžios ieškoję prieglobsčio okupuotos valstybės teritorijoje, neareštuojami, nepersekiojami, neteisiami ar nedeportuojami iš

okupuotos teritorijos tik už nusikaltimus, įvykdytus prasidėjus karo veiksmams, ar kriminalinius nusikaltimus, padarytus iki karo veiksmų pradžios, už kuriuos pagal okupuotosios valstybės įstatymus nusikaltėlis turi būti išduodamas ir taikos metu.

71 STRAIPSNIS

Baudžiamoji procedūra

I. Bendrosios pastabos

Kompetentingi okupuojančios valstybės teismai negali paskelbti nė vieno nuosprendžio, bylos neišnagrinėję nustatyta procesine tvarka.

Asmenims, kuriems okupuojanti valstybė pateikia kaltinimą, apie tai nedelsiant pranešama jiems suprantama kalba raštu detaliai apibūdinant pateiktų kaltinimų esmę, ir jų bylos išnagrinėjamos teisme kaip galima greičiau. Valstybei globėjai pranešama apie kiekvieną okupuojančios valstybės pradėtą Konvencijos saugomų asmenų teisminį persekiojimą dėl nusikaltimų, už kuriuos gresia mirties bausmė arba įkalinimas dviem ar daugiau metų; valstybė globėja privalo turėti galimybę bet kada gauti informaciją apie tokių teismo procesų eigą. Be to, valstybė globėja turi teisę pareikalavusi gauti visus šių ir kitų teismo procesų, okupuojančios valstybės pradėtų prieš Konvencijos saugomus asmenis, duomenis.

Šio straipsnio antroje pastraipoje numatytas pranešimas valstybei globėjai išsiunčiamas nedelsiant ir bet kuriuo atveju pasiekia valstybę globėją likus trims savaitėms iki pirmojo bylos nagrinėjimo. Teismo procesas negali tęstis, jei iki jo pradžios nepateikta įrodymų, kad visos šio straipsnio nuostatos buvo įvykdytos. Pranešime pateikiami šie duomenys:

- a) kaltinamojo apibūdinimas;
- b) gyvenamoji vieta ar įkalinimo vieta;
- c) detalus kaltinimo ar kaltinimų išdėstymas (nurodomos baudžiamųjų įstatymų nuostatos, kuriomis grindžiamas kaltinimas);
- d) nagrinėjančio bylą teismo pavadinimas;
- e) pirmojo bylos nagrinėjimo vieta ir data.

72 STRAIPSNIS

II. Teisė į gynybą

Kaltinamieji turi teisę pateikti būtinus gynybai įrodymus ir iš dalies reikalauti iškviesti į teismą liudytojus. Jie turi teisę savo nuožiūra pasirinkti kvalifikuotą advokatą arba gynėją, kuris gali juos laisvai lankyti ir kuriam turi būti sudarytos sąlygos pasirengti gynybai.

Jei kaltinamasis advokato ar gynėjo nepasirinko, jį gali pasiūlyti valstybė globėja. Kai kaltinamajam pateikiamas rimtas kaltinimas, o valstybės globėjos nėra, kaltinamojo sutikimu advokatą ar gynėją parūpina okupuojanti valstybė.

Kaltinamajam tiek per parengtinį tardymą, tiek ir per teismo posėdžius padeda vertėjas, išskyrus atvejus, kai kaltinamasis pats atsisako vertėjo paslaugų. Kaltinamasis turi teisę pareikšti vertėjui protestą ir prašyti jį pakeisti.

73 STRAIPSNIS

III. Teisė į apeliaciją

Nuteistasis turi teisę paduoti apeliaciją. Tai jam garantuoja teismo taikomi įstatymai. Jam išsamiai pranešama apie teisę paduoti apeliaciją ar prašymą ir apie terminą, per kurį jis gali pasinaudoti šia teise.

Šiame skyriuje numatyta baudžiamoji procedūra taikoma, kiek ji taikytina ir apeliacijoms. Tuo atveju, kai teismo taikomuose įstatymuose nuorodų dėl apeliacijų nėra, nuteistasis turi teisę apskusti teismo išvadą ir nuosprendį okupuojančios valdžios kompetentingai institucijai.

74 STRAIPSNIS***IV. Valstybės globėjos pagalba***

Valstybės globėjos atstovai turi teisę dalyvauti bet kurio Konvencijos saugomo asmens teismo procese, išskyrus išimtinius atvejus, kai byla svarstoma *in camera* okupuojančios valstybės saugumo interesais, bet apie tai pastaroji praneša valstybei globėjai. Pranešime valstybei globėjai nurodoma teismo proceso data ir vieta.

Apie visus nuosprendžius, numatančius mirties bausmę ar įkalinimą dvejiems ir daugiau metų, kaip galima greičiau pranešama valstybei globėjai nurodant nuosprendžio priėmimo pagrindą. Pranešime turi būti nuoroda į pranešimą, padarytą remiantis 71 straipsniu, o jei nuosprendyje numatytas įkalinimas – nurodyta bausmės atlikimo vieta. Kiti nuosprendžiai, išskyrus minėtuosius, teismo registruojami ir pateikiami valstybės globėjos atstovams susipažinti. Apeliacijai paduoti numatytas laikas tuo atveju, kai buvo paskelbtas mirties nuosprendis ar laisvės atėmimas dvejiems ir daugiau metų, pradedamas skaičiuoti tik valstybei globėjai gavus pranešimą apie nuosprendį.

75 STRAIPSNIS***V. Mirties nuosprendis***

Nuteistiesiems mirti neatimama teisė paduoti malonės prašymą arba prašymą panaikinti ar pakeisti nuosprendį.

Nė vienas mirties nuosprendis nevykdomas, kol nepraėjo šeši mėnesiai nuo to momento, kai valstybė globėja gavo pranešimą apie galutinį teismo sprendimą, patvirtinantį mirties nuosprendį, arba nutarimą, atmetantį malonės prašymą ar prašymą panaikinti arba pakeisti nuosprendį.

Šis mirties nuosprendžio nevykdymo šešis mėnesius terminas gali būti sutrumpintas dėl ekstremalių aplinkybių, kai kyla organizuota grėsmė okupuojančios valstybės ar jos ginkluotųjų pajėgų saugumui. Valstybei globėjai visada pranešama apie termino sutrumpinimą ir duodama pakankamai laiko bei galimybė kreiptis su prašymu dėl tokių mirties nuosprendžių į kompetentingas okupacinės valdžios institucijas.

76 STRAIPSNIS***Elgesys su sulaikytaisiais***

Kaltinami padarę nusikaltimus Konvencijos saugomi asmenys laikomi įkalinti (sulaikomi) okupuotoje šalyje ir, jei nuteisiami, bausmę atlieka ten pat. Jei įmanoma, jie laikomi atskirai nuo kitų sulaikytųjų; be to, jiems sudaromos tinkamos maitinimo ir higienos sąlygos, kurios leistų palaikyti gerą sveikatą arba bent būtų adekvačios okupuotosios šalies kalėjimų sąlygoms.

Jie gauna medicinos pagalbą, jei to reikia sveikatos būklei.

Jie taip pat turi teisę prireikus gauti bet kokią dvasinę pagalbą.

Moterys kalinamos atskirose patalpose ir tiesiogiai prižiūrimos moterų.

Tinkamas dėmesys kreipiamas į nepilnamečiams taikytiną specialų režimą.

Sulaikyti (įkalinti) Konvencijos saugomi asmenys turi teisę būti lankomi valstybės globėjos ir Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus komiteto delegatų remiantis 143 straipsnio nuostatomis.

Be to, jie turi teisę gauti bent vieną paramos siuntinį per mėnesį.

77 STRAIPSNIS***Sulaikytųjų perdavimas okupacijai pasibaigus***

Apkaltinti padarę nusikaltimus ar okupuotos teritorijos valdžios teismų nuteisti Konvencijos saugomi asmenys okupacijai pasibaigus su atitinkamais dokumentais perduodami išlaisvintos teritorijos valdžios institucijoms.

78 STRAIPSNIS

Saugumo priemonės. Internavimas ir priverstinis apgyvendinimas. Teisė į apeliaciją

Jeigu okupuojanti valstybė dėl būtinų saugumo sumetimų nutaria taikyti apsaugos priemonės Konvencijos saugomiems asmenims, daugiausia, ko ji gali imtis, – priverstinai juos apgyvendinti tam tikroje vietoje arba internuoti.

Sprendimai dėl priverstinio apgyvendinimo ar internavimo priimami pagal įprastinę procedūrą, kurią okupuojanti valstybė nustato vadovaudamasi šios Konvencijos nuostatomis. Ši procedūra numato suinteresuotų asmenų teisę į apeliaciją. Apeliacijos išnagrinėjamos kaip galima greičiau. Kai sprendimas paliekamas galioti, jį periodiškai persvarsto, jei įmanoma, ne rečiau kaip kartą per šešis mėnesius kompetentinga institucija, įsteigta minėtos valstybės.

Konvencijos saugomi asmenys, kurie priverstinai apgyvendinami ir dėl to priversti palikti savo namus, turi teisę be jokių ribojimų naudotis šios Konvencijos 39 straipsnio teikiamomis privilegijomis.

IV SKYRIUS ELGESIO SU INTERNUOTAISIAIS TAISYKLĖS

I SKIRSNIS BENDROSIOS NUOSTATOS

79 STRAIPSNIS

Internavimo atvejai ir taikytinos nuostatos

Konflikto šalys gali internuoti Konvencijos saugomus asmenis tik vadovaudamosi 41, 42, 43, 68 ir 78 straipsnių nuostatomis.

80 STRAIPSNIS

Civilinis statusas

Internuotieji visiškai išlaiko savo civilinį statusą ir naudojami iš jo atsirandančiomis teisėmis, kiek šios suderinamos su jų internavimu.

81 STRAIPSNIS

Išlaikymas

Konflikto šalys, internuojančios Konvencijos saugomus asmenis, privalo juos nemokamai išlaikyti ir garantuoti medicinos pagalbą, kurios reikia jų sveikatos būklei.

Šioms išlaidoms apmokėti nedaromos jokios išskaitos iš internuotiesiems priklausančių pašalpų, algų ar kreditų.

Laikanti nelaisvėje valstybė suteikia paramą internuotųjų išlaikytiniams, neturintiems pakankamai pragyvenimo lėšų ar negalintiems patiems jų užsidirbti.

82 STRAIPSNIS

Internuotųjų grupavimas

Laikanti nelaisvėje valstybė, kiek tai įmanoma, apgyvendina internuotuosius atsižvelgdama į jų tautybę, kalbą ir papročius. Internuotieji, tos pačios šalies piliečiai, neatskiriami vien skirtingų kalbų pagrindu.

Per visą internavimo laikotarpį vienos šeimos nariai, ypač tėvai ir vaikai, įkurdinami kartu toje pačioje internavimo vietoje, išskyrus atvejus, kai juos būtina laikinai išskirti dėl darbo ar sveikatos, ar dėl to, kad taikomos šio skyriaus IX skirsnio nuostatos. Internuotieji gali reikalauti, kad jų vaikai, palikti laisvėje be tėvų globos, būtų internuoti kartu su jais.

Internuotieji vienos šeimos nariai, kai tai įmanoma, visada apgyvendinami tuose pačiuose pastatuose ir gauna atskiras nuo kitų internuotųjų patalpas, kartu jiems sudaromos sąlygos gyventi normalų šeimos gyvenimą.

II SKIRSNIS INTERNAVIMO VIETOS

83 STRAIPSNIS

Internavimo vietų parinkimas. Stovyklų žymėjimas

Laikanti nelaisvėje valstybė nekuria internavimo vietų tokiuose rajonuose, kuriems ypač gresia karo pavojai.

Laikanti nelaisvėje valstybė privalo suteikti priešiškomis valstybėms, valstybėms globėjoms tarpininkaujant, visą reikiamą informaciją apie geografinę internavimo vietų padėtį.

Kai leidžia kariniai sumetimai, internuotųjų stovyklos žymimos raidėmis „IC“, kurios išdėstomos taip, kad būtų dienos metu aiškiai matomos iš oro. Tačiau suinteresuotos valstybės gali susitarti dėl kitokios ženklavimo sistemos. Jokia kita vieta, išskyrus internuotųjų stovyklą, šitaip nežymima.

84 STRAIPSNIS

Atskiras internavimas

Internuotieji apgyvendinami atskirai nuo karo belaisvių bei dėl kokių nors kitų priežasčių laisvės netekusių asmenų ir turi savo administraciją.

85 STRAIPSNIS

Patalpos, higiena

Laikanti nelaisvėje valstybė privalo imtis visų būtinų ir galimų priemonių užtikrinti, kad Konvencijos saugomi asmenys nuo pat internavimo pradžios būtų apgyvendinti tokiuose pastatuose ar patalpose, kuriuose būtų visiškai garantuota higiena bei sveikata ir kurie pakankamai apsaugotų nuo atšiauraus klimato bei karo pavojų. Jokiu būdu nuolatinės internavimo vietos nekuriamos sveikatai pavojingose vietovėse arba rajonuose, kurių klimatas yra kenksmingas internuotiesiems. Visais atvejais, kai rajonas, kuriame laikinai internuoti Konvencijos saugomi asmenys, yra sveikatai pavojingoje vietovėje arba vietovėje, kurios klimatas kenksmingas jų sveikatai, internuotuosius būtina kuo skubiau, kai tik leidžia aplinkybės, perkelti į labiau internavimui tinkamą vietą.

Patalpos visiškai izoliuojamos nuo drėgmės, pakankamai šildomos ir apšviečiamos, ypač paros metu nuo sutemų iki šviesos išjungimo. Miegamosios patalpos įrengiamos pakankamai erdvios ir gerai vėdinamos, internuotieji turi tinkamą patalynę ir pakankamai antklodžių atsižvelgiant į klimatą ir internuotųjų amžių, lytį bei sveikatos būklę.

Dieną ir naktį internuotieji gali naudotis sanitariniais patogumais, atitinkančiais higienos reikalavimus ir nuolat švariai užlaikomais. Internuotieji gauna pakankamai vandens ir muilo kasdieniam asmeniniam tualetui ir baltiniams skalbti; tam jiems sudaromos reikiamos sąlygos ir duodama įranga. Be to, įrengiami dušai ir pirtys, kuriais galima laisvai naudotis. Internuotiesiems skiriamas laikas, reikalingas skalbimui ir valymui.

Tais atvejais, kai būtina išimties tvarka laikinai apgyvendinti internuotas moteris, ne vienos šeimos nares, toje pačioje internavimo vietoje, kur internuoti vyrai, privaloma joms suteikti atskirus miegamuosius ir sanitarinius patogumus.

86 STRAIPSNIS

Patalpos religinėms apeigoms

Laikanti nelaisvėje valstybė internautiesiems, nesvarbu, kokios tikybos jie būtų, suteikia patalpas, tinkamas religinėms apeigoms atlikti.

87 STRAIPSNIS

Bufetai

Visose internavimo vietose, išskyrus tas, kur yra kitos tolygios sąlygos, įrengiami bufetai, kad internautieji galėtų ne aukštesnėmis nei vietos rinkos kainomis nusipirkti maisto produktų ir kasdienio naudojimo daiktų, tarp jų muilo bei tabako; tai prisidėtų prie internautų asmeninės gerovės ir patogumų.

Bufetų gaunamas pelnas pervedamas į kiekvienoje internavimo vietoje įsteigtą paramos fondą ir naudojamas internautų toje vietoje interesais. 102 straipsnyje numatytas internautų komitetas turi teisę tikrinti, kaip tvarkomasi bufete ir naudojamas fondas.

Likviduojant internavimo vietą, paramos fondo lėšų likutis pervedamas į paramos fondą tokioje vietoje, kur internauti tos pačios tautybės asmenys, arba, jei tokios vietos nėra, į centrinį paramos fondą, kuris naudojamas visų internautų, likusių laikančios nelaisvėje valstybės valioje, gerovei. Visuotinio paleidimo atveju minėtas pelnas lieka laikusiai nelaisvėje valstybei, jei suinteresuotų valstybių nesusitarta kitaip.

88 STRAIPSNIS

Slėptuvės nuo oro antskrydžių. Apsaugos priemonės

Visose internavimo vietose, kurioms gresia oro antskrydžiai ar kitokie karo pavojai, įrengiama pakankamai slėptuvių, tinkamų reikiamai apsaugai garantuoti. Kilus pavojui internautieji gali kaip galima greičiau pasislėpti tose slėptuvėse, išskyrus tuos, kurie lieka ginti būsto nuo minėtųjų pavojų. Visos gyventojų apsaugos priemonės, kurių imamasi, taikomos ir internautiesiems.

Internavimo vietose turi būti imtasi visų reikiamų priešgaisrinės apsaugos priemonių.

III SKIRSNIS

MAISTAS IR DRABUŽIAI

89 STRAIPSNIS

Maistas

Internautiesiems skiriamas pakankamas, kokybiškas ir įvairus paros maisto davinys, kad nepablogėtų jų sveikata ir kad būtų išvengta reiškinių dėl nepakankamos mitybos. Atsižvelgiama ir į internautų įprastą maistą.

Be to, internautiesiems leidžiama pasigaminti papildomo maisto iš jų turimų produktų.

Internautiesiems tiekiami pakankamai geriamojo vandens, leidžiama rūkyti tabaką.

Dirbantys internautieji gauna papildomą maisto davinį, adekvatų jų dirbamam darbui.

Nėščios moterys, maitinančios motinos ir vaikai iki 15 metų gauna papildomai maisto atsižvelgiant į fiziologinius jų poreikius.

90 STRAIPSNIS

Apranga

Sulaikant internautuosius, jiems leidžiama pasirūpinti reikiamų drabužių, apavo, apatinių baltinių atsargomis, o vėliau prireikus jų įsigyti. Jei internautasis, atsižvelgiant į klimatą, neturi pakankamai drabužių ir negali jų įsigyti, jų nemokamai parūpina laikanti nelaisvėje valstybė.

Laikančios nelaisvėje valstybės internautiesiems parūpinti drabužiai, taip pat ant internautojų asmeninių drabužių dedami išoriniai ženklai neturi būti gėdingi ar pajuokiantys.

Dirbantys internautieji aprūpinami tinkama darbo apranga, įskaitant specialius drabužius, jei to reikia atsižvelgiant į darbo pobūdį.

IV SKIRSNIS HIGIENA IR MEDICINOS PAGALBA

91 STRAIPSNIS Medicinos pagalba

Kiekviena internavimo vieta turi kvalifikuoto gydytojo vadovaujamą lauko ligoninę, kurioje internautieji gali gauti reikiamą medicinos pagalbą ir atitinkamą dietą. Ligoninėse įrengiami izoliatoriai infekcinėmis ligomis sergantiems ir psichiniams ligoniams.

Gimdyvės ir internautieji, kurie serga sunkiomis ligomis arba kuriems reikia specialaus gydymo, chirurginės operacijos ar hospitalizacijos, turi būti priimami į bet kokią įstaigą, kur jiems būtų paskirtas tinkamas gydymas ir suteikta medicinos pagalba, ne blogesnė už visiems gyventojams teikiamą.

Pirmenybė gydyti internautuosius teikiama tos pačios tautybės kaip jie medicinos personalui.

Negalima trukdyti internautiesiems ateiti į medicinos specialistų rengiamą apžiūrą. Laikančios nelaisvėje valstybės medicinos specialistai kiekvienam baigusiam gydymo kursą internautajam šio prašymu išduoda oficialią pažymą, nurodančią jo ligos ar sužeidimo pobūdį ir gydymo būdą bei trukmę. Šios pažymos dublikatas išsiunčiamas į Centrinę agentūrą, nurodytą 140 straipsnyje.

Gydymas, įskaitant aprūpinimą įranga internautų gerai sveikatai palaikyti, ypač dantų protezais ir kitais dirbtiniais įtaisais ir akiniais, internautiesiems yra nemokamas.

92 STRAIPSNIS Medicininės apžiūros

Internautų medicininės apžiūros atliekamos ne rečiau kaip kartą per mėnesį. Jų tikslas, be kita ko, patikrinti bendrą internautų sveikatos būklę, maitinimą ir švarą, taip pat nustatyti užkrečiamąsias ligas, ypač tuberkuliozę, maliariją ir venerines ligas. Per šias apžiūras taip pat kiekvienas internautasis pasveriamas ir bent kartą per metus atliekamas rentgenoskopinis tyrimas.

V SKIRSNIS RELIGINĖ, INTELEKTINĖ IR FIZINĖ VEIKLA

93 STRAIPSNIS Religinės apeigos

Internautiesiems suteikiama visiška laisvė atlikti savo tikėjimo religines apeigas, įskaitant pamaldų lankymą, su sąlyga, kad jie laikysis juos laikančių nelaisvėje valdžios institucijų nustatytų drausmės taisyklių.

Internautiesiems dvasininkams leidžiama laisvai atlikti pareigas savo religinės bendruomenės nariams. Dėl to laikanti nelaisvėje valstybė užtikrina, kad dvasininkai būtų tinkamai paskirstyti po įvairias internavimo vietas, kuriose yra internautų, kalbančių ta pačia kalba ir išpažįstančių tą pačią religiją. Jei tokių dvasininkų būtų per mažai, laikanti nelaisvėje valstybė jiems sudaro visas reikiamas sąlygas, taip pat parūpina ir transporto priemones, kad jie galėtų važinėti iš vienos internavimo vietos į kitą; dvasininkai taip pat turi teisę lankyti ligoninėse esančius internautuosius. Dvasininkams leidžiama laisvai susirašinėti religiniais reikalais su šalies, kurioje laikomi internautieji, religine vadovybe ir, kiek tai įmanoma, su savo tikėjimo tarptautinėmis religinėmis

organizacijomis. Šis susirašinėjimas neįskaitomas į 107 straipsnyje nustatytą kvotą. Jį reglamentuoja 112 straipsnio nuostatos.

Jei yra internautų, neturinčių savo tikėjimo dvasininkų pagalbos, arba jei dvasininkų nepakanka, to paties tikėjimo vietinė religinė vadovybė, susitarusi su laikančia nelaisvėje valstybe, gali paskirti to paties kaip ir internautieji tikėjimo dvasininką, arba kai tai įmanoma religiniu požiūriu, artimos religijos dvasininką ar išmanantį pasaulietį. Šis naudojasi privilegijomis, kurias jam suteikia prisiimtos pareigos. Tokiu būdu paskirti asmenys paklūsta visoms taisyklėms, kurias internautuosius sulaikiusioji valstybė nustatė disciplinos ir saugumo sumetimais.

94 STRAIPSNIS

Laisvalaikio užsiėmimai, mokymasis, sportas ir žaidimai

Laikanti nelaisvėje valstybė skatina internautų intelektualinę veiklą, mokymąsi ir laisvalaikio užsiėmimus, sportą ir žaidimus, palikdama jiems laisvę dalyvauti toje veikloje ar ne. Ji imasi visų realiai įvykdomų priemonių minėti veiklai užtikrinti, įskaitant tinkamų patalpų suteikimą.

Internautiesiems garantuojamos visos įmanomos sąlygos tęsti savo studijas ar pradėti studijuoti naujus dalykus. Užtikrinamas vaikų ir jaunuolių mokymas; jiems leidžiama lankyti mokyklas arba internavimo vietose, arba už jų ribų.

Internautiesiems suteikiamos galimybės daryti fizinius pratimus, sportuoti ir žaisti lauko žaidimus. Tam visose internavimo vietose skiriamos pakankamos atviros erdvės. Specialios žaidimų aikštelės paliekamos vaikams ir jaunimui.

95 STRAIPSNIS

Darbo sąlygos

Laikanti nelaisvėje valstybė gali internautuosius įdarbinti, tik jei jie patys to nori. Bet kuriuo atveju draudžiamas darbas, kuris, jei jį dirbti būtų verčiami Konvencijos saugomi asmenys, nebūdami internautai, pažeistų šios Konvencijos 40 ir 51 straipsnius, taip pat žeminantis ar įžeidžiantis darbas.

Išdirbę šešias savaites, internautieji gali bet kada atsisakyti dirbti, įspėję apie tai prieš aštuonias dienas.

Šios nuostatos nevaržo laikančios nelaisvėje valstybės teisės įdarbinti internautus gydytojus, stomatologus ir kitą medicinos personalą pagal profesiją ir kartu internautų labui, naudoti internautuosius internavimo vietų administravimo ir priežiūros darbuose, skirti tokius asmenis dirbti virtuvėje ar kitus namų ruošos darbus, reikalauti iš tų asmenų atlikti pareigas, susijusias su internautų apsauga nuo bombardavimo iš oro ar su kitais karo pavojais. Tačiau nė vieno internautojo negalima versti atlikti darbo, kurį atlikti jis, gydytojo nuomone, fiziškai nepajėgus.

Laikanti nelaisvėje valstybė visiškai atsakinga už visas darbo sąlygas, medicinos pagalbą, darbo užmokesčio mokėjimą ir už tai, kad visiems dirbantiems internautiesiems būtų išmokama kompensacija už nelaimingus atsitikimus darbo metu ir už profesines ligas. Darbo sąlygų ir kompensavimo standartai nustatomi tokie, kad atitiktų nacionalinius įstatymus ir esamą praktiką; jie jokių būdu neturi būti blogesni negu nustatyti to paties pobūdžio darbui tame pačiame rajone. Darbo užmokestis nustatomas teisingu pagrindu specialiais internautų, laikančios nelaisvėje valstybės, taip pat jei prireiktų ir kitų nei laikančios nelaisvėje valstybės, darbdavių susitarimais; tačiau atsižvelgiama į tai, kad laikanti nelaisvėje valstybė nemokamai išlaiko internautuosius ir teikia jiems medicinos pagalbą, būtiną jų sveikatos būklei. Paskirti nuolat atlikti šio straipsnio trečiojoje pastraipoje nurodytus darbus internautieji iš laikančios nelaisvėje valstybės gauna teisingą darbo užmokestį. Paskirtų į tokius darbus internautų darbo sąlygos neturi būti blogesnės, o kompensacijos už nelaimingus atsitikimus darbe ir profesines ligas mažesnės negu kitų asmenų, dirbančių to paties pobūdžio darbą tame pačiame rajone.

96 STRAIPSNIS

Darbo padaliniai

Visi darbo padaliniai priklauso kokiai nors internavimo vietai. Laikančios nelaisvėje valstybės kompetentingos valdžios institucijos ir tos internavimo vietos komendantas yra atsakingi už šios Konvencijos nuostatų laikymąsi darbo padaliniuose. Komendantas visada turi naujausią jam pavaldžių darbo padalinių sąrašą ir pateikia jį valstybės globėjos, Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus komiteto ir kitų humanitarinių organizacijų, galinčių lankyti internavimo vietas, atstovams.

VI SKIRSNIS ASMENINĖ NUOSAVYBĖ IR PINIGINĖS LĖŠOS

97 STRAIPSNIS Vertybės ir asmeninis turtas

Internuotiesiems leidžiama pasilikti asmeninio naudojimo daiktus. Jų turimi pinigai, čekiai, vertybiniai popieriai ir pan., taip pat vertybės gali būti iš jų atimti tik remiantis nustatyta procedūra. Be to, išduodamas išsamus pakvitavimas.

Kaip nurodyta 98 straipsnyje, pinigines sumas pervedamos į kiekvieno internuotojo sąskaitą. Tų sumų negalima konvertuoti į jokią kitą valiutą, jei tai nebūtina pagal galiojančius teritorijos, kurioje yra internuotas sąskaitos savininkas, įstatymus arba jei internuotasis neduoda tam sutikimo.

Neatimami daiktai, turintys subjektyvią vertę ar brangūs kaip prisiminimas.

Internuotą moterį gali apieškoti tik moteris.

Internuotuosius paleidžiant ar repatrijuojant jiems gražinami visi internuojant atimti daiktai, pinigai ir kitos vertybės, taip pat jie gauna grynaisiais sumą, sudarančią jų sąskaitos, atidarytos pagal 98 straipsnį, kreditinį saldo, išskyrus tuos daiktus ir sumas, kurių laikanti nelaisvėje valstybė negrąžina remdamasi galiojančiais įstatymais. Jei internuotojo nuosavybė jam negrąžinama dėl galiojančių įstatymų, savininkas gauna detalią pažymą apie tai.

Internuotųjų turimi šeimos dokumentai ir asmens pažymėjimai gali iš jų būti atimti tik išdavus kitus. Internuotieji nėra nepaliekami be asmens dokumentų. Jų neturintiems išduodami specialūs laikančios nelaisvėje valstybės valdžios institucijos parengti dokumentai, kurie prilygsta internuotųjų asmens pažymėjimams iki internavimo pabaigos.

Internuotieji gali su savimi turėti tam tikrą sumą grynaisiais ar pirkimo talonų, kad galėtų apsipirkti.

98 STRAIPSNIS Piniginės lėšos ir asmeninės sąskaitos

Visi internuotieji gauna nuolatines pašalpas, pakankamas, kad jie galėtų nusipirkti maisto produktų ir kitų dalykų, tokių kaip tabakas, tualetų reikmenys ir pan. Šias pašalpas galima teikti kreditu ar pirkimo talonais.

Be to, internuotieji gali gauti pašalpų iš valstybės, kurios piliečiai jie yra, iš valstybių globėjų, iš įvairių organizacijų, galinčių jiems padėti, arba iš savo šeimų, taip pat pelną iš savo nuosavybės remiantis laikančios nelaisvėje valstybės įstatymais. Valstybės, kurios piliečiai internuotieji yra, mokamos pašalpos yra vienodo dydžio bet kuriai internuotųjų kategorijai (invalidams, ligoniams, nėščiosioms ir pan.) ir valstybei, kurios piliečiai internuotieji yra, nustatant pašalpų dydį arba jas paskirstant laikančiai nelaisvėje valstybei draudžiama diskriminuoti internuotuosius, kaip nustatyta šios Konvencijos 27 straipsnyje.

Laikanti nelaisvėje valstybė privalo atidaryti kiekvienam internuotajam asmeninę sąskaitą, į kurią pervedamos šiame straipsnyje nurodytos pašalpos, internuotojo darbo užmokestis ir gautos perlaidos, taip pat įrašomos paimitos iš internuotojo sumos, kad galėtų disponuoti remiantis įstatymais, galiojančiais teritorijoje, kurioje yra internuotieji. Internuotiesiems garantuojamos visos sąlygos, neprieštaraujančios toje teritorijoje galiojantiems įstatymams, siųsti pinigines perlaidas

savo šeimoms ar kitiems išlaikytiniams. Iš savo sąskaitų jie gali paimti asmeninėms išlaidoms apmokėti reikalingas sumas neviršydami laikančios nelaisvėje valstybės nustatyto dydžio. Jiems leidžiama susipažinti su savo sąskaita ir gauti jos kopiją. Valstybei globėjai šios prašymu pranešama apie sąskaitų būklę, o internautą perkeltant į kitą vietą jo sąskaita taip pat pervedama kitur.

VII SKIRSNIS VADOVAVIMAS IR DRAUSMĖ

99 STRAIPSNIS

Stovyklos administracija. Konvencijos ir įsakymų skelbimas

Internavimo vietoms vadovauja reguliariųjų ginkluotųjų pajėgų karininkai ar laikančios nelaisvėje valstybės civilinės administracijos atsakingi pareigūnai. Vadovaujantys internavimo vietai karininkai ar pareigūnai privalo turėti šios Konvencijos tekstą oficialiąja kalba arba viena iš oficialių savo šalies kalbų ir yra atsakingi už jos taikymą. Internuotuosius prižiūrintis personalas supažindinamas su šios Konvencijos nuostatomis ir su administracinėmis jos taikymo priemonėmis.

Šios Konvencijos tekstas ir specialių susitarimų, sudarytų vadovaujantis Konvencija, tekstai, parašyti internuotiesiems suprantama kalba, išskabinami internavimo vietose arba juos turi internuotųjų komitetas.

Internuotieji supažindinami su visomis taisyklėmis, įsakymais, skelbimais ir pranešimais ir jie išskabinami internavimo vietose, parašyti internuotiesiems suprantama kalba.

Visi įsakymai ar komandos internuotiesiems asmeniškai duodami jiems suprantama kalba.

100 STRAIPSNIS

Bendra drausmė

Drausmė internavimo vietose turi derintis su humaniškumo principais ir jokiomis aplinkybėmis negrindžiama taisyklėmis, kurios fiziškai būtų pavojingos internuotųjų sveikatai arba leistų fizinį ar moralinį pasityčiojimą. Draudžiama tatuiruoti ar įspausti į kūną ženklus arba žymes, kad būtų galima internuotuosius identifikuoti.

Ypač draudžiama versti internuotuosius stovėti ilgą laiką, rengti ilgus patikrinimus šaukiant pavardėmis, bausti fiziniais pratimais, kariškai juos muštruoti arba riboti maisto davinį.

101 STRAIPSNIS

Skundai ir peticijos

Internuotieji turi teisę pateikti valdžios institucijai, kurios valioje jie yra, bet kokią peticiją dėl jiems sudarytų internavimo sąlygų.

Jie taip pat turi teisę kreiptis be jokių apribojimų per internuotųjų komitetą arba nutarę, kad tai būtina, tiesiai į valstybės globėjos atstovus, kad praneštų, dėl kokių būtent internavimo sąlygų jie skundžiasi.

Tokios peticijos ir skundai perduodami nedelsiant ir nepakeisti. Net pripažinti nepagrįstais skundai negali užtraukti jokios bausmės.

Internuotųjų komitetai gali periodiškai siųsti valstybių globėjų atstovams pranešimus apie padėtį internavimo vietose ir internuotųjų poreikius.

102 STRAIPSNIS

Internuotųjų komitetai

I. Narių rinkimai

Visose internavimo vietose kas šeši mėnesiai internuotieji laisvai slaptu balsavimu renka komiteto, kuris įgaliotas atstovauti jiems palaikant santykius su laikančia nelaisvėje valstybe,

valstybėmis globėjomis, Tarptautiniu Raudonojo Kryžiaus komitetu ir bet kuria kita juos remiančia organizacija, narius. Komiteto nariai gali būti perrenkami.

Taip išrinkti internautieji pradeda eiti savo pareigas, kai jų išrinkimą patvirtina internuojančios valdžios institucijos. Bet kokio atsisakymo patvirtinti išrinktus narius ar jų atleidimo priežastys pranešamos suinteresuotoms valstybėms globėjoms.

103 STRAIPSNIS

II. Pareigos

Internautųjų komitetai prisideda prie fizinės, dvasinės ir intelektualinės internautųjų gerovės.

Net jei internautieji nutartų, pavyzdžiui, įkurti savitarpio pagalbos organizaciją, ši organizacija priklausytų komitetų kompetencijai šalia kitų specialių pareigų, patiktų jiems pagal šios Konvencijos nuostatas.

104 STRAIPSNIS

III. Privilegijos

Iš internautųjų komiteto narių nereikalaujama dirbti bet kokio darbo, trukdančio jiems atlikti savo pareigas.

Internautųjų komiteto nariai gali paskirti iš internautųjų reikalingus padėjėjus. Jiems garantuojamos visos esminės galimybės, ypač judėjimo laisvė, reikalingos pareigoms atlikti (lankyti darbo padalinius, priimti krovinius ir pan.).

Lygiai taip pat sudaromos galimybės internautųjų komitetų nariams paštu ar telegrafu susisiekti su juos internavusios valdžios institucijomis, su valstybėmis globėjomis, Tarptautiniu Raudonojo Kryžiaus komitetu ir jų delegatais, taip pat su teikiančiomis pagalbą internautiesiems organizacijomis. Komiteto nariai darbo padaliniuose turi panašias galimybes susisiekti su savo internautųjų komitetu pagrindinėje internavimo vietoje. Toks susirašinėjimas neribojamas ir neįskaitomas į 107 straipsnyje nustatytą kvotą.

Internautųjų komitetų nariams, kurie perkeliama į kitą vietą, suteikiama pakankamai laiko, kad savo pareigų perėmėjams perduotų reikalus.

VIII SKIRSNIS

RYŠIAI SU IŠORINIU PASAULIU

105 STRAIPSNIS

Pranešimas apie priemones

Tuoj po Konvencijos saugomų asmenų internavimo laikančios nelaisvėje valstybės praneša šiems asmenims, valstybei, kurios piliečiai jie yra, ir valstybei jų globėjai apie priemones, kurių imtasi šio skirsnio nuostatomis įgyvendinti. Laikančios nelaisvėje valstybės taip pat praneša suinteresuotoms šalims apie bet kokius vėlesnius tų priemonių pakeitimus.

106 STRAIPSNIS

Internavimo kortelė

Kiekvienam internuojamam asmeniui nuo sulaikymo momento arba praėjus ne ilgiau kaip savaitei nuo atvykimo į internavimo vietą, taip pat susirgusiam ar perkeltam į kitą internavimo vietą arba į ligoninę, sudaroma galimybė, viena vertus, pasiūsti tiesiogiai savo šeimai ir, kita vertus, 140 straipsnyje numatytai Centrinei agentūrai internavimo kortelę, sudarytą, jei įmanoma, pagal pridėtą prie šios Konvencijos pavyzdį, kad galėtų artimiesiems pranešti apie sulaikymą, sveikatos būklę ir nurodyti savo adresą. Šios kortelės persiunčiamos kaip galima greičiau ir tam nedaroma jokių kliūčių.

107 STRAIPSNIS

Susirašinėjimas

Internuotiesiems leidžiama siųsti ir gauti laiškus bei atvirukus. Jeigu laikanti nelaisvėje valstybė nutaria apriboti kiekvieno internuotojo siunčiamų laiškų ir atvirukų skaičių, jis negali būti mažesnis nei du laišakai ir keturi atvirukai per mėnesį; jie rašomi kiek galima labiau laikantis pridedamų prie šios Konvencijos pavyzdžių. Prireikus apriboti internuotiesiems siunčiamą korespondenciją, tai padaryti gali tik valstybė, kurios piliečiai yra internuotieji, kartais ir laikančios nelaisvėje valstybės prašymu. Tokie laišakai ir atvirukai siunčiami įprastu greičiu; jų negalima nei sulaikyti, nei delsti pristatyti, nei apskritai sulaikyti drausmės sumetimais.

Internuotiesiems, ilgą laiką negaunantiems žinių iš šeimos arba neturintiems galimybės jų gauti iš savo artimųjų ar pranešti jiems apie save įprastu būdu – paštu, taip pat labai toli nuo savo namų esantiems internuotiesiems leidžiama siųsti telegramas, už kurias moka jie patys turima valiuta. Taip pat internuotieji gali naudotis šia privilegija tais atvejais, kurie pripažįstami kaip skubūs.

Paprastai internuotieji susirašinėja gimtąja kalba. Konflikto šalys gali leisti susirašinėti ir kitomis kalbomis.

108 STRAIPSNIS

Paramos siuntos

I. Bendrieji principai

Internuotiesiems leidžiama paštu ar kitu būdu gauti individualius ar kolektyvinius siuntinius, kuriuose siunčiami maisto produktai, drabužiai, medicinos reikmenys ir medikamentai, taip pat knygos ir religinio, švietėjiško ar pramoginio pobūdžio dalykai, jų poreikiams patenkinti. Tokios siuntos jokių būdu neatleidžia laikančios nelaisvėje valstybės nuo šios Konvencijos jai uždėtų įsipareigojimų.

Karinio būtinumo sumetimais prireikus apriboti tokių siuntų kiekį, atitinkamas pranešimas apie tai perduodamas valstybei globėjai, Tarptautiniam Raudonojo Kryžiaus komitetui arba bet kuriai kitai organizacijai, remiančiai internuotuosius ir atsakingai už tokių siuntų pristatymą.

Individualių siuntinių ir kolektyvinių siuntų persiuntimo sąlygos, jei būtina, nustatomos suinteresuotų valstybių specialiais susitarimais, tačiau šie susitarimai jokių būdu negali kliudyti gauti internuotiesiems paramos siuntas. Siuntiniuose su drabužiais ir maistu negali būti knygų. Medicinos pagalbos reikmenys ir medikamentai paprastai siunčiami kolektyviniuose siuntiniuose.

109 STRAIPSNIS

Kolektyvinė parama

Kai nėra konflikto šalių specialių susitarimų dėl kolektyvinių paramos siuntų gavimo ir paskirstymo, taikomos prie šios Konvencijos pridedamos kolektyvinės paramos taisyklės.

Čia nurodyti specialūs susitarimai jokių būdu neriboja internuotųjų komitetų teisės valdyti internuotiesiems skirtas kolektyvinės paramos siuntas, jas paskirstyti ir perduoti jas atsižvelgiant į gavėjų interesus.

Tokie susitarimai taip pat neriboja valstybių globėjų, Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus komiteto ir bet kurios kitos remiančios internuotuosius ir atsakingos už kolektyvinių siuntų pristatymą organizacijos atstovų teisės prižiūrėti siuntų paskirstymą gavėjams.

110 STRAIPSNIS

Atleidimas nuo pašto ir transporto mokesčių

Visos paramos siuntos internetuotiesiems atleidžiamos nuo importo, maito mokesčių ir kitų rinkliavų.

Visos pašto siuntos, įskaitant paštu siunčiamus paramos siuntinius ir pinigines perlaidas, internetuotiesiems adresuotos iš kitų šalių ar jų pačių siunčiamos tiesiai paštu ar per 136 straipsnyje numatytą Informacijos biurą ir 140 straipsnyje numatytą Centrinę informacijos agentūrą, atleidžiamos nuo visų pašto mokesčių tiek siuntėjo ir gavėjo šalyse, tiek ir tarpinėse šalyse. Dėl to atleidimas nuo pašto mokesčio, numatytas 1947 metų Pasaulinėje pašto konvencijoje ir Pasaulinės pašto sąjungos susitarimuose priešiškos šalies civiliams, kurie laikomi stovyklose ar civilių kalėjimuose, taikomas ir kitiems šios Konvencijos saugomiems internetuotiesiems asmenims. Šalys, nepasirašiusios minėtų susitarimų, yra įpareigosotos garantuoti atleidimą nuo mokesčių tomis pačiomis aplinkybėmis.

Internuotiesiems skirtų paramos siuntų, kurių dėl svorio ar kokios nors kitos priežasties negalima siųsti paštu, gabenimo išlaidas apmoka laikanti nelaisvėje valstybė visose savo kontroliuojamose teritorijose. Kitos valstybės, šios Konvencijos dalyvės, apmoka siuntų gabenimo išlaidas kiekviena savo teritorijose.

Aukštosios susitariančiosios šalys kiek įmanydamos stengiasi sumažinti mokesčių už internetuotųjų siunčiamas ar jiems adresuotas telegramas.

111 STRAIPSNIS **Specialios transporto priemonės**

Jeigu karinės operacijos neleidžia suinteresuotoms valstybėms įvykdyti išipareigojimo užtikrinti 106, 107, 108 ir 113 straipsniuose numatytų pašto ir paramos siuntų persiuntimą, suinteresuotos valstybės globėjos, Tarptautinis Raudonojo Kryžiaus komitetas ar bet kuri kita konflikto šalių pripažinta organizacija gali imtis persiųsti tokias siuntas tinkamomis transporto priemonėmis (geležinkeliu, sunkvežimiais, laivais ar lėktuvais ir pan.). Šiam tikslui įgyvendinti aukštosios susitariančiosios šalys stengiasi parūpinti reikalingą transportą ir leisti jam kursuoti, ypač išduodamos reikiamus leidimus.

Šios transporto priemonės gali būti taip pat naudojamos gabenti:

a) korespondencijai, sąrašams ir ataskaitoms, kuriais apsiikeičia 140 straipsnyje nurodyta Centrinė informacijos agentūra ir 136 straipsnyje nurodyti nacionaliniai biurai;

b) su internetuotaisiais susijusiai korespondencijai ir ataskaitoms, kuriomis valstybės globėjos, Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus komitetas ar bet kuri kita organizacija, remianti internetuotuosius, apsiikeičia tiek su savo atstovais, tiek su konflikto šalimis.

Šios nuostatos joku būdu neriboja konflikto šalių teisės, jei jos to nori, parūpinti kitokias transporto priemones ar teisės išduoti leidimus tokioms transporto priemonėms tarpusavio susitarimu nustatytais sąlygomis.

Tokių transporto priemonių panaudojimo išlaidas proporcingai siuntų vertei apmoka konflikto šalys, kurių piliečiams šios paslaugos teikiamos.

112 STRAIPSNIS **Cenzūra ir tikrinimas**

Internuotiesiems adresuotos arba jų siunčiamos korespondencijos cenzūra atliekama kaip galima greičiau.

Internuotiesiems skirtos siuntos netikrinamos tokiomis sąlygomis, kuriomis gresia pavojus siuntiniuose esantiems daiktams. Tai atliekama dalyvaujant gavėjui arba šio įgaliotam internetuotajam. Nedelsiama pristatyti internetuotiesiems individualius ar kolektyvinius siuntimus motyvuojant su cenzūra susijusiais sunkumais.

Bet koks konflikto šalių paskelbtas susirašinėjimo uždraudimas kariniais ar politiniais sumetimais gali būti tik laikinas ir kiek įmanoma trumpesnis.

113 STRAIPSNIS

Teisinių dokumentų surašymas ir perdavimas

Laikančios nelaisvėje valstybės sudaro visas reikalingas sąlygas testamentams, įvairiems įgaliojimams ar bet kokiems kitiems internetu adresuotiems ar jų siunčiamiems dokumentams perduoti per valstybę globėją ar per 140 straipsnyje numatytą Centrinę agentūrą arba, jei to reikia, kaip nors kitaip.

Visais atvejais laikančios nelaisvėje valstybės sudaro sąlygas internetu surašyti ir tinkamai juridškai patvirtinti tokius dokumentus; kai kuriais atvejais internetu leidžiama konsultotis su juristu.

114 STRAIPSNIS

Nuosavybės valdymas

Laikančios nelaisvėje valstybės suteikia internetu visiems galimybes valdyti savo nuosavybę, jei tai neprieštaruoja internavimo sąlygoms ir galiojantiems įstatymams. Dėl to laikanti nelaisvėje valstybė gali jiems leisti išeiti už internavimo vietos ribų būtiniais atvejais ir jei aplinkybės leidžia.

115 STRAIPSNIS

Galimybės parengti ir nagrinėti bylas

Visais atvejais, kai internuotasis yra teismo proceso šalis, laikanti nelaisvėje valstybė internuotojo pageidavimu praneša teismui apie sulaikymą ir neperžengdama įstatymų ribų užtikrina, kad būtų imtasi visų reikiamų priemonių, kurios neleistų remiantis internavimo faktu kaip nors internuotajam pakenkti tiek rengiantis ir nagrinėjant jo bylą, tiek vykdant bet koki teismo sprendimą.

116 STRAIPSNIS

Apsilankymas

Kiekvienam internuotajam leidžiama reguliariais intervalais ir taip dažnai, kaip įmanoma, priimti lankytojus, ypač artimus giminaičius.

Pagal galimybes būtiniais atvejais – dėl giminaičio mirties ar sunkios ligos – internetu leidžiama aplankyti savo namus.

IX SKIRSNIS

BAUDŽIAMOSIOS IR DRAUSMINĖS SANKCIJOS

117 STRAIPSNIS

Bendrosios nuostatos. Taikytini įstatymai

Pagal šio poskyrio nuostatas teritorijoje, kurioje laikomi internuotieji, galiojantys įstatymai taikomi ir internetu, įvykdžiusiems nusikaltimus internavimo metu.

Jei pagal įstatymus, taisykles arba įsakymus už tokius pačius veiksmus, padarytus neinternuotų asmenų, bausmės neskiriamos, tie veiksmai internetu užtraukia tik drausmines nuobaudas.

Internuotasis už tą patį veiksmap negali būti nubaustas daugiau nei vieną kartą ar pagal tą patį kaltinamojo akto punktą.

118 STRAIPSNIS

Bausmės

Skirdami bausmę, teismai ar valdžios institucijos kiek įmanoma labiau atsižvelgia į tą faktą, kad kaltinamasis nėra jį internavusios valstybės pilietis. Jiems suteikiama laisvė už nusikaltimą, kuriuo kaltinamas internuotasis, numatytą bausmę sušvelninti ir neprivaloma taikyti įstatymų numatytą minimalią bausmę.

Kalinimas patalpose, kuriose nėra dienos šviesos, ir apskritai bet kokie žiaurumai draudžiami.

Su drausminės nuobaudas ar teismo paskirtas bausmes atlikusiais internuotaisiais elgiamasi taip pat kaip ir su kitais internuotaisiais.

Internuotojo prevencinio sulaikymo laikas visada įskaitomas į bet kokio drausmine ar teismine tvarka paskirto įkalinimo laiką, jei toks gali būti nuosprendis.

Internuotųjų komitetams pranešama apie visus internuotųjų, kuriems jie atstovauja, teismo procesus ir apie rezultatus.

119 STRAIPSNIS **Drausminės nuobaudos**

Internuotiesiems galima taikyti šias drausmines nuobaudas:

- 1) baudą, neviršijančią 50 procentų 95 straipsnyje numatyto darbo užmokesčio, ne daugiau kaip už 30 dienų;
- 2) atimti privilegijas, suteiktas papildomai be tų, kurios numatytos Konvencijoje;
- 3) papildomus budėjimus be eilės, ne ilgesnius kaip dvi valandos per dieną, susijusius su internavimo vietos priežiūra;
- 4) areštą.

Netaikomos nehumaniškos, brutali ar grėsmę internuotųjų sveikatai keliančios drausminės nuobaudos. Jas skiriant atsižvelgiama į internuotojo amžių, lytį ir sveikatos būklę.

Bet kokios nuobaudos terminas neturi viršyti 30 kalendorinių dienų, net jei internuotasis bylos nagrinėjimo metu turi atsakyti už kelis drausmės pažeidimus nepaisant to, ar tie pažeidimai tarpusavyje susiję ar ne.

120 STRAIPSNIS **Pabėgimai**

Internuotieji, sugauti po pabėgimo ar bandantys pabėgti, už šį nusižengimą baudžiami tik drausminėmis nuobaudomis, net jei nusižengiama pakartotinai.

Nepaisant 118 straipsnio 3 pastraipos nuostatų, nubaustiems už pabėgimą ar bandymą pabėgti internuotiesiems gali būti paskirta speciali priežiūra, jeigu tokia priežiūra bus taikoma internavimo vietoje ir nepakenks jų sveikatai bei nepanaikins nė vienos iš šios Konvencijos teikiamų garantijų.

Internuotieji, kurstę pabėgti ar padėję pabėgti, gali būti baudžiami tik drausmine nuobauda.

121 STRAIPSNIS **Susiję nusikaltimai**

Pabėgimas ar bandymas pabėgti, net ir kartotinis, nelaikomas kaltę sunkinančia aplinkybe tuo atveju, kai internuotasis patraukiamas atsakomybėn už nusikaltimus, padarytus pabėgimo metu.

Konflikto šalys užtikrina, kad kompetentingos valdžios institucijos būtų atlaidžios sprendamos, kokia tvarka – drausmine ar teismo – skirti bausmę už įstatymų pažeidimus, susijusius su pabėgimu.

122 STRAIPSNIS **Tyrimas. Įkalinimas prieš bylos nagrinėjimą**

Veiksmai, kvalifikuojami kaip drausmės pažeidimai, ištiriami nedelsiant. Ši taisyklė taikoma ir pabėgimo ar bandymo pabėgti atvejais. Pagauti internautieji kaip galima greičiau perduodami kompetentingoms valdžios institucijoms.

Drausmės pažeidimo atveju įkalinimas iki bylos nagrinėjimo turi būti absoliučiai minimalus visiems internautiesiems ir neviršija 14 dienų. Visais atvejais jo trukmė įskaičiuojama į bausmės atlikimo laiką.

Už drausmės pažeidimus įkalintiems iki teismo internautiesiems taikomos 124 ir 125 straipsnių nuostatos.

123 STRAIPSNIS

Kompetentingos valdžios institucijos. Procedūra

Nepažeidžiant teismų ir aukščiausiosios valdžios institucijų kompetencijos, drausminės bausmės gali skirti tik internavimo vietos komendantas arba atsakingas karininkas ar pareigūnas, kuris komendantą pavaduoja ar kuriam jis perdavė savo įgaliojimus skirti drausminės nuobaudas.

Prieš sprendimo dėl drausminės nuobaudos skyrimo priėmimą kaltinamam internautajam tiksliai pranešama apie jam inkriminuojamus nusikaltimus ir suteikiama galimybė pasiaiškinti bei apsiginti. Jam leidžiama taip pat pasikviesti liudytojų ir prireikus pasinaudoti kvalifikuoto vertėjo paslaugomis. Sprendimas skelbiamas dalyvaujant kaltinamajam ir vienam iš internautų komiteto narių.

Laikas nuo sprendimo paskirti drausminę nuobaudą paskelbimo iki jo įvykdymo neturi viršyti vieno mėnesio.

Jeigu internautajam paskiriama nauja drausminė nuobauda, turi praeiti bent trys dienos iki kiekvienos naujos nuobaudos vykdymo pradžios, jei nors vienos nuobaudos trukmė yra 10 ir daugiau dienų.

Internavimo vietos komendantas registruoja drausminės nuobaudas ir šiuos sąrašus pateikia valstybės globėjos atstovams.

124 STRAIPSNIS

Patalpos drausminėms nuobaudoms atlikti

Jokiomis aplinkybėmis internautieji neperkeliami drausminės nuobaudos atlikti į pataisos įstaigas (kalėjimus, pataisos namus, sunkiujų darbų kalėjimus ir pan.).

Patalpos, kuriose atliekamos drausminės nuobaudos, turi atitikti sanitarijos reikalavimus; be to, jos turi būti tinkamos miegoti. Atliekantiems bausmę internautiesiems sudaromos galimybės laikytis asmeninės švaros.

Atliekančios drausminę nuobaudą internuotos moterys kalinamos atskirai nuo vyrų ir jas tiesiogiai prižiūri moterys.

125 STRAIPSNIS

Pagrindinės garantijos

Internautiesiems, kuriems paskirta drausminė nuobauda, leidžiama mankštintis ir būti gryname ore mažiausiai dvi valandas per dieną.

Jiems leidžiama pačių prašymu dalyvauti kasdieniuose medicinos patikrinimuose. Jiems suteikiama pagal sveikatos būklę būtina medicinos pagalba ir, jei būtina, jie guldomi į internavimo vietos lauko ar kitą ligoninę.

Jiems leidžiama skaityti ir rašyti, taip pat siųsti ir gauti laiškus. Tačiau siuntinius ir pinigines perlaidas galima sulaikyti ir jiems išduoti tik atlikus bausmę; sulaikyti siuntiniai patikimi internautų komitetui, kuris perduos internavimo vietos lauko ligoninei siuntiniuose esančius greitai gendančius produktus.

Nė vienam internuotajam, kuriam paskirta drausminė nuobauda, neatimamos pagal šios Konvencijos 107 ir 143 straipsnių nuostatas suteiktos privilegijos.

126 STRAIPSNIS

Teismo procesui taikomos nuostatos

Nuostatos, pateiktos nuo 71 iki 76 straipsnio imtinai, analogiškai taikomos teismo prieš internuotuosius, esančius pačios juos internavusios valstybės teritorijoje, procesams.

X SKIRSNIS

INTERNUOTŪJŲ PERKĖLIMAS

127 STRAIPSNIS

Sąlygos

Internuotųjų perkėlimas visada atliekamas humaniškai. Paprastai internuotieji vežami geležinkeliu ar kitomis transporto priemonėmis bent jau tokiomis pat sąlygomis kaip ir perkeliamos laikančios nelaisvėje valstybės ginkluotosios pajėgos. Jei išimties atveju perkeliant internuotiesiems tektų eiti pėsčiomis, tai galima tik tuomet, kai leidžia internuotųjų sveikata, ir neleistina, kad šitaip perkeliama internuotieji labai pervargtų.

Perkeldama internuotuosius, laikanti nelaisvėje valstybė juos aprūpina geriamuoju vandeniu ir maistu, kuris kokybiškas bei įvairus ir kurio pakanka perkeliamųjų sveikatai palaikyti, taip pat reikiama drabužiais, tinkama pastoge ir reikiama medicinos pagalba. Laikanti nelaisvėje valstybė imasi visų reikiamų atsargumo priemonių internuotųjų saugumui perkėlimo metu užtikrinti ir prieš išvykimą sudaro išsamų visų perkeliamųjų internuotųjų sąrašą.

Sergantys, sužeisti ar invalidai internuotieji, taip pat gimdyvės neperkeliama, jei kelionė gali jiems labai pakenkti, išskyrus atvejus, kai tai būtina dėl jų saugumo.

Jeigu fronto linija priartėja prie internavimo vietos, internuotieji perkeliama tik tuo atveju, kai tai galima padaryti pakankamai saugiai arba jei pasilikus vietoje jiems grėstų didesnis pavojus nei persikeliant.

Spręsdama internuotųjų perkėlimo klausimus, laikanti nelaisvėje valstybė atsižvelgia į jų interesus, ypač nedaro nieko, kas sunkintų jų repatrijavimą ar grąžinimą į nuolatinę gyvenamąją vietą.

128 STRAIPSNIS

Tvarka

Perkeliamiesiems internuotiesiems oficialiai pranešama apie išvykimą ir naujas pašto adresus. Pranešama iš anksto, kad internuotieji galėtų supakuoti bagažą ir informuoti artimuosius.

Jiems leidžiama pasiimti asmeninius daiktus ir atsiųstą korespondenciją bei siuntinius. Bagažo svoris atsižvelgiant į perkėlimo sąlygas gali būti ribojamas, bet jokių būdų ne mažiau kaip iki 25 kilogramų vienam internuotajam.

Korespondencija ir siuntiniai, adresuoti į ankstesnę internavimo vietą, internuotiesiems persiunčiami nedelsiant.

Internavimo vietos komendantas, suderinęs su internuotųjų komitetu, imasi visų reikiamų priemonių bendram internuotųjų turto ir bagažo, kurio jie negali pasiimti dėl šio straipsnio antrojeje pastraipoje numatytų apribojimų, pergabenimui užtikrinti.

XI SKIRSNIS

MIRTYS

129 STRAIPSNIS

Testamentai. Mirties liudijimai

Atsakingos valdžios institucijos priima saugoti internuotųjų testamentus; internuotajam mirus, jo testamentas nedelsiant perduodamas testatoriaus iš anksto nurodytam asmeniui.

Internuotųjų mirtį visada konstatuoja gydytojas, ir surašomas mirties liudijimas, kuriame nurodomos mirties priežastys bei aplinkybės.

Oficialus mirties aktas, tinkamai užregistruotas, surašomas pagal teritorijoje, kurioje yra internavimo vieta, galiojančią procedūrą ir tinkamai patvirtinta jo kopija nedelsiant perduodama valstybei globėjai ir 140 straipsnyje numatytai Centrinei agentūrai.

130 STRAIPSNIS

Laidojimas. Kremavimas

Laikančios nelaisvėje valstybės institucijos užtikrina, kad internavimo metu mirę internuotieji būtų garbingai palaidoti, jei įmanoma, su religijos, kurią išpažino, apeigomis, o jų kapai būtų gerbiami, tinkamai prižiūrimi ir pažymėti taip, kad juos visada būtų galima atpažinti.

Mirę internuotieji laidojami atskiruose kapuose, išskyrus atvejus, kai neišvengiamos aplinkybės verčia laidoti bendruose kapuose. Kūnai gali būti kremuojami tik tais atvejais, jei to būtinai reikia sanitarijos sumetimais arba atsižvelgiant į mirusiojo išpažintą religiją, arba jei jis gyvas būdamas aiškiai pareiškė tokį pageidavimą. Kremavimo atveju šis faktas ir jo priežastys nurodomi mirties liudijime. Pelenus saugo internuotuosius laikančios nelaisvėje valstybės institucijos ir artimųjų prašymu kaip galima greičiau jiems perduoda.

Kai tik leidžia aplinkybės ir ne vėliau kaip iki karo veiksmų pabaigos, laikanti nelaisvėje valstybė per 136 straipsnyje numatytus informacijos biurus mirusių internuotųjų kapų sąrašus perduoda valstybei, kurių piliečiai buvo internuotieji. Tokiuose sąrašuose nurodomi visi duomenys, būtini mirusiems internuotiesiems identifikuoti, taip pat tiksli kapų vieta.

131 STRAIPSNIS

Ypatingomis aplinkybėmis žuvę ar sužeisti internuotieji

Kiekvieną internuotojo mirties ar sunkaus sužeidimo, dėl kurio kaltas ar įtariama, kad kaltas, sargybinis, kitas internuotasis ar bet koks kitas asmuo, atvejį, taip pat mirties, kurios priežastis nežinoma, atvejį nedelsdama pradeda oficialiai tirti laikanti nelaisvėje valstybė.

Apie tai kuo skubiau pranešama valstybei globėjai. Apklausiami visi liudytojai ir parengta detali ataskaita su liudytojų parodymais siunčiama valstybei globėjai.

Jei atlikus tyrimą nustatoma vieno ar kelių asmenų kaltė, laikanti nelaisvėje valstybė imasi visų reikiamų priemonių, kad nusikaltęs ar nusikaltusieji būtų patraukti baudžiamojon atsakomybėn.

XII SKIRSNIS

PALEIDIMAS, REPATRIACIJA IR APGYVENDINIMAS NEUTRALIOSE ŠALYSE

132 STRAIPSNIS

Per karo veiksmus ir okupaciją

Kiekvieną internuotą asmenį internavusi valstybė paleidžia tuoj pat, kai tik išnyksta priežastys, dėl kurių jis buvo internuotas.

Be to, konflikto šalys stengiasi net ir vykstant karo veiksmams sudaryti susitarimus dėl tam tikrų kategorijų internuotųjų, ypač vaikų, neščių moterų, maitinančių ir turinčių mažamečių vaikų moterų, sužeistųjų ir ligonių, taip pat internuotųjų, kurie buvo ilgai internuoti, paleidimo, repatrijavimo, grįžimo į gyvenamąją vietą ar apgyvendinimo neutralioje šalyje.

133 STRAIPSNIS

Pasibaigus karo veiksmams

Karo veiksmams pasibaigus, kaip galima greičiau baigiamas ir internavimas.

Konflikto šalies teritorijoje esantys internuotieji, kuriems gresia teismas už nusikaltimus, baudžiamus ne vien drausminėmis nuobaudomis, gali būti sulaikomi iki teismo proceso pabaigos ir, jei to reikia pagal aplinkybes, – iki bausmės atlikimo pabaigos. Tai taikoma ir asmenims, kurie jau anksčiau buvo bausti laisvės atėmimo bausme.

Laikančios nelaisvėje valstybės ir suinteresuotų valstybių susitarimu karo veiksmams ar teritorijų okupacijai pasibaigus gali būti steigiami komitetai išblaškytiems internuotiesiems ieškoti.

134 STRAIPSNIS

Repatriacija ir grįžimas į paskutinę gyvenamąją vietą

Aukštosios susitariančiosios šalys karo veiksmams ar okupacijai pasibaigus stengiasi užtikrinti visų internuotųjų sugrįžimą į šių paskutinę gyvenamąją vietą arba sudaryti sąlygas repatrijuoti.

135 STRAIPSNIS

Išlaidos

Laikanti nelaisvėje valstybė apmoka paleistų internuotųjų grįžimo į šių paskutinę iki internavimo gyvenamąją vietą išlaidas, o jeigu jie buvo sulaikyti kelionės metu ar atviroje jūroje – išlaidas, kurių reikia kelionei užbaigti ar grįžti į išvykimo vietą.

Laikanti nelaisvėje valstybė, atsisakiusi leisti paleistam internuotajam, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta anksčiau buvo jos teritorijoje, toliau šioje teritorijoje gyventi, apmoka tokio internuotojo repatrijavimo išlaidas. Tačiau jei internuotasis nutaria grįžti į savo šalį savo paties atsakomybe ar pakludamas valstybės, kurios pilietis jis yra, vyriausybei, laikanti nelaisvėje valstybė neprivalo apmokėti tokio internuotojo kelionės, jam išvykus už jos teritorijos ribų, išlaidų. Laikanti nelaisvėje valstybė neprivalo apmokėti internuotojo, kuris buvo internuotas savo paties prašymu, repatrijavimo išlaidų.

Kai internuotieji perduodami kitai valstybei remiantis 45 straipsniu, perduodanti ir priimanti valstybės turi susitarti, kokią minėtų išlaidų dalį turės kiekviena iš jų apmokėti.

Čia išdėstytos nuostatos nesaisto specialių susitarimų, kuriuos konflikto šalys gali sudaryti dėl savo piliečių, esančių prieš rankose, repatrijavimo ar apsikeitimo jais.

V SKYRIUS

INFORMACIJOS BIURAI IR CENTRINĖ AGENTŪRA

136 STRAIPSNIS

Nacionaliniai biurai

Nuo pat konflikto pradžios ir visais okupacijos atvejais kiekviena konflikto šalis įsteigia oficialų informacijos biurą, atsakingą už informacijos apie jos valioje esančius Konvencijos saugomus asmenis, rinkimą ir perdavimą.

Kiekviena konflikto šalis per kiek įmanoma trumpesnę laiką praneša savo informacijos biurui apie visas priemones, kurias ji taiko Konvencijos saugomiems asmenims, laikomiems areštuotiems ilgiau nei dvi savaites, priverstinai apgyvendintiems ar internuotiems tam tikroje vietoje. Be to, ji paveda savo atsakingoms už šiuos reikalus institucijoms nedelsiant pateikti minėtam biurui duomenis apie visus su šios Konvencijos saugomais asmenimis susijusius pakeitimus, pavyzdžiui, jų perkėlimą, paleidimą, repatrijavimą, pabėgimą, hospitalizavimą, gimimą ir mirtį.

137 STRAIPSNIS

Informacijos perdavimas

Kiekvienas nacionalinis informacijos biuras nedelsdamas ir kuo skubiau, tarpininkaujant valstybėms globėjoms ir 140 straipsnyje numatytai Centrinei agentūrai, informaciją apie Konvencijos saugomus asmenis perduoda valstybėms, kurių piliečiai jie yra, arba valstybėms, kurių teritorijoje jie gyveno. Šie biurai taip pat atsako į visus gaunamus klausimus apie Konvencijos saugomus asmenis.

Informacijos biurai perduoda informaciją apie Konvencijos saugomą asmenį, išskyrus tuos atvejus, kai jos perdavimas gali pakenkti tam asmeniui arba jo artimiesiems. Tačiau ir šiais atvejais informacijos negalima perduoti Centrinei agentūrai, kuri, įspėta apie šias aplinkybes, imasi 140 straipsnyje numatytų būtinų atsargumo priemonių.

Visi biuro rašyti pranešimai patvirtinami parašu arba antspaudu.

138 STRAIPSNIS

Reikalingi duomenys

Nacionalinio informacijos biuro gaunami ir perduodami duomenys turi būti tokie, kad jais remiantis būtų galima tiksliai nustatyti Konvencijos saugomo asmens tapatybę ir greitai pranešti jo artimiesiems. Informaciją apie kiekvieną asmenį turi sudaryti bent jau šie duomenys: pavardė, vardas (vardai), gimimo vieta ir data, tautybė, paskutinė gyvenamoji vieta ir ypatingos žymės, tėvo vardas ir mergautinė motinos pavardė, veiksmų, kurių imtasi dėl šio asmens, data, vieta ir pobūdis, adresas, kuriuo jam galima siųsti korespondenciją, taip pat pavardė ir adresas asmens, kuris turi būti informuotas.

Taip pat reguliariai, jei įmanoma, kas savaitę teikiama informacija apie sunkiai sergančius ar sunkiai sužeistų interuotųjų sveikatos būklę.

139 STRAIPSNIS

Asmeninių vertybių perdavimas

Be to, kiekvienas nacionalinis informacijos biuras privalo surinkti visas Konvencijos saugomų asmenų, nurodytų 136 straipsnyje, paliktas asmenines vertybes, ypač tų, kurie buvo repatrijuoti ar paleisti arba kurie pabėgo ar mirė; šias vertybes jis perduoda suinteresuotiems asmenims tiesiogiai ar per Centrinę agentūrą. Šie daiktai siunčiami antspauduotuose paketuose kartu su pažymomis, pateikiančiomis aiškius ir visus asmens, kuriam priklausė daiktai, tapatybei nustatyti reikalingus dokumentus, ir su pakete esančių daiktų sąrašu. Detaliai registruojamos visos biuro gautos ir išsiųstos vertybės.

140 STRAIPSNIS

Centrinė agentūra

Centrinė informacijos agentūra Konvencijos saugomiems asmenims, ypač interuotiesiems, įkuriama neutralioje šalyje. Tarptautinis Raudonojo Kryžiaus komitetas, nutaręs, kad tai būtina, pasiūlo suinteresuotoms valstybėms steigti tokią agentūrą, kuri gali būti tokia pat, kaip numatyta 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvencijos dėl elgesio su karo belaisviais 123 straipsnyje.

Agentūros funkcija – rinkti visą 136 straipsnyje numatyto pobūdžio informaciją, kurią ji gali gauti oficialiais ar privačiais kanalais, ir kuo greičiau perduoti ją valstybėms, iš kurių Agentūra dominantys asmenys yra kilę, ar valstybėms, kuriose tie asmenys gyveno, išskyrus atvejus, kai informacijos perdavimas gali pakenkti asmenims, apie kuriuos ji surinkta, arba jų artimiesiems. Konflikto šalys Agentūrai sudaro visas priimtinas galimybes nurodytai informacijai gauti ir perduoti.

Aukštosios susitariančiosios šalys, ypač tos, kurių piliečiai naudojami Centrinės agentūros paslaugomis, prašomos suteikti jai reikiamą finansinę pagalbą.

Čia išdėstytos nuostatos jokių būdu nelaikomos Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus komiteto ir 142 straipsnyje numatytų pagalbos draugijų humanitarinės veiklos apribojimais.

141 STRAIPSNIS **Atleidimas nuo mokesčių**

Nacionaliniai informacijos biurai ir Centrinė informacijos agentūra atleidžiami nuo pašto mokesčio už viską, ką siunčia paštu, ir naudojami 110 straipsnyje numatytomis lengvatomis, taip pat atleidžiami, kiek tai įmanoma, nuo mokesčių už telegrafo paslaugas arba bent moka pagal daug mažesnę tarifą.

IV DALIS **KONVENCIJOS VYKDYMAS**

I SKYRIUS **BENDROSIOS NUOSTATOS**

142 STRAIPSNIS **Pagalbos draugijos ir kitos organizacijos**

Išskyrus atvejus, kai taikomos priemonės, kurias laikančios nelaisvėje valstybės laiko būtinomis savo saugumui užtikrinti ar bet kokiam kitam pagrįstam poreikiui patenkinti, religinių organizacijų, pagalbos draugijų ar kitų Konvencijos saugomiems asmenims padedančių organizacijų atstovams valstybės sudaro visas sąlygas patiems ar deramai jų akredituotiems atstovams lankyti Konvencijos saugomus asmenis, skirstyti jiems paramos siuntas ir medžiagą iš bet kokio šaltinio, skirtą edukaciniams, poilsio ir religiniams tikslams, ar padėti internautiesiems organizuoti savo laisvalaikį internavimo vietose. Tokios draugijos ir organizacijos gali būti įkurtos laikančios nelaisvėje valstybės teritorijoje ar bet kurioje kitoje šalyje arba jos gali būti tarptautinės.

Laikanti nelaisvėje valstybė gali riboti draugijų ir organizacijų, kurių delegatams leidžiama dirbti jos teritorijoje ir jos kontroliuojamiems, skaičių, jeigu tas ribojimas nesutrukdytų teikti efektyvią ir pakankamą pagalbą visiems Konvencijos saugomiems asmenims.

Visada pripažįstama ir gerbiama išskirtinė Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus komiteto padėtis šioje srityje.

143 STRAIPSNIS **Kontrolė**

Valstybių globėjų atstovams ir delegatams leidžiama vykti į visas vietas, kur yra Konvencijos saugomi asmenys, ypač į jų internavimo, įkalinimo ir darbo vietas.

Jiems leidžiama įeiti į visas Konvencijos saugomų asmenų užimamas patalpas ir kalbėtis su pastaraisiais asmeniškai, be liudininkų ar per vertėją.

Tokių apsilankymų negalima uždrausti, išskyrus atvejus, kai to reikia būtiniais kariniais sumetimais ir taikoma tik kaip išimtinė ir laikina priemonė. Apsilankymų trukmė ir skaičius neribojami.

Valstybių globėjų atstovams ir delegatams leidžiama pasirinkti vietas, kurias norėtų aplankyti. Laikanti nelaisvėje valstybė ar okupuojanti valstybė, valstybė globėja ir atskirais atvejais valstybė, iš kurios kilusius asmenis ketinama lankyti, gali susitarti, kad internautų tautiečiams būtų leidžiama dalyvauti per tuos apsilankymus.

Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus komiteto delegatai taip pat turi čia nurodytas teises. Šių delegatų paskyrimui pritaria valstybė, valdanti teritorijas, kuriose jie turės atlikti patikėtas pareigas.

144 STRAIPSNIS

Konvencijos skelbimas

Aukštosios susitariančiosios šalys įsipareigoja tiek taikos, tiek ir karo metu kiek įmanoma plačiau skelbti šios Konvencijos tekstą kiekviena savo šalyje ir, be kita ko, įtraukti jos studijavimą į karinio parengimo ir, jei įmanoma, civilių švietimo programas, kad su Konvencijos principais susipažintų visi gyventojai.

Visos civilinės, karinės valdžios institucijos, policijos ir kitos valdžios institucijos, kurios karo metu atsako už Konvencijos saugomus asmenis, privalo turėti Konvencijos tekstą ir būti specialiai susipažinusios su jos nuostatomis.

145 STRAIPSNIS

Vertimai. Taikymo taisyklės

Aukštosios susitariančiosios šalys privalo perduoti viena kitai per Šveicarijos Federalinę Tarybą, o karo veiksmams vykstant – per valstybes globėjas oficialius šios Konvencijos vertimus, taip pat įstatymus ir taisykles, kuriuos jos gali priimti Konvencijos taikymui užtikrinti.

146 STRAIPSNIS

Baudžiamosios sankcijos

I. Bendrosios pastabos

Aukštosios susitariančiosios šalys įsipareigoja priimti visus įstatymus, kurių reikia, kad būtų garantuotos efektyvios baudžiamosios sankcijos asmenims, įvykdžiusiems ar įsakiusiems įvykdyti bet kokius rimtus šios Konvencijos pažeidimus, nurodytus kitame straipsnyje.

Kiekviena aukštoji susitariančioji šalis įpareigojama ieškoti asmenų, kurie kaltinami įvykdę ar įsakę įvykdyti tuos rimtus pažeidimus, ir, nepaisant jų tautybės, perduoti juos savo teismams. Panorėjusi ji taip pat gali vadovaudamasi savo įstatymų nuostatomis perduoti tuos asmenis kitos suinteresuotos aukštosios susitariančiosios šalies teismui, jei pastaroji turi įrodymų, duodančių pagrindą šiuos asmenis apkaltinti.

Kiekviena aukštoji susitariančioji šalis imasi priemonių keliui visiems šios Konvencijos nuostatomis prieštaraujantiems veiksmams užkirsti, išskyrus rimtus pažeidimus, kurie apibrėžti kitame straipsnyje.

Visomis aplinkybėmis kaltinamiesiems garantuojamas tinkamas teismas ir gynyba, kurie neturi būti mažiau jiems palankūs, nei nustatyti 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvencijos dėl elgesio su karo belaisviais 105 ir paskesniuose straipsniuose.

147 STRAIPSNIS

II. Rimti pažeidimai

Ankstesniame straipsnyje minėti rimti pažeidimai yra tie, kurie susiję su šiais prieš šios Konvencijos saugomus asmenis ar jų nuosavybę įvykdytais veiksmais: tyčinis nužudymas, kankinimas ar nežmoniškas elgesys, įskaitant biologinius eksperimentus, sąmoningai sukeliančius dideles kančias arba padarančius rimtos žalos kūnui ar sveikatai, neteisėtas Konvencijos saugomo asmens deportavimas, perkėlimas ar areštas, šio asmens privertimas tarnauti priešiškos valstybės ginkluotosiose pajėgose ar sąmoningas atėmimas iš tokio asmens teisės į objektyvų ir normalų teismą, kurį numato ši Konvencija, įkaitų ėmimas, neteisėti ir beprasmiški dideli sugriovimai ir nuosavybės pasisavinimas, nepateisinami karine būtinybe.

148 STRAIPSNIS

III. Susitariančiųjų šalių atsakomybė

Nė viena aukštoji susitariančioji šalis negali atleisti savęs ar kitos aukštosios susitariančiosios šalies nuo jokios savo ar kitos šalies prisiimto įsipareigojimo dėl ankstesniame straipsnyje nurodytų pažeidimų.

149 STRAIPSNIS **Tyrimo procedūra**

Konflikto šalies prašymu, dėl procedūros susitarus suinteresuotosioms šalims, pradedamas tyrimas, jei įtariama, kad Konvencija pažeista.

Jeigu dėl tyrimo procedūros nesutariama, šalys savitarpio susitarimu išsirenka arbitražą, spręšiantį procedūros klausimus.

Kai tik pažeidimas nustatomas, konflikto šalys jį nutraukia ir nedelsdamos už jį nubaudžia.

II SKYRIUS **BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS**

150 STRAIPSNIS **Kalbos**

Ši Konvencija sudaryta anglų ir prancūzų kalbomis. Abu tekstai yra vienodai autentiški.

Šveicarijos Federalinė Taryba pasirūpina oficialiu Konvencijos vertimu į rusų ir ispanų kalbas.

151 STRAIPSNIS **Pasirašymas**

Šią Konvenciją, turinčią šios dienos datą, iki 1950 m. vasario 12 d. gali pasirašyti valstybės, kurioms buvo atstovaujama Ženevoje 1949 m. balandžio 21 d. prasidėjusioje konferencijoje.

152 STRAIPSNIS **Ratifikavimas**

Ši Konvencija ratifikuojama kaip įmanoma greičiau ir jos ratifikaciniai raštai deponuojami Berne.

Kiekvieno ratifikacinio rašto deponavimas užprotokoluojamas, o šio protokolo patvirtintos kopijos per Šveicarijos Federalinę Tarybą perduodamos visoms valstybėms, kurių vardu ši Konvencija pasirašyta arba kurios pareiškė apie prisijungimą prie Konvencijos.

153 STRAIPSNIS **Įsigaliojimas**

Ši Konvencija įsigalioja po 6 mėnesių, kai deponuojami mažiausiai du ratifikaciniai raštai.

Ši Konvencija kiekvienai aukštajai susitariančiajai šaliai įsigalioja praėjus 6 mėnesiams po to, kai buvo deponuoti ratifikaciniai raštai.

154 STRAIPSNIS **Ryšys su Hagos konvencijomis**

Dėl valstybių, kurias susaisto 1899 m. liepos 29 d. ar 1907 m. spalio 18 d. Hagos konvencijos dėl karo sausumoje įstatymų ir papročių ir kurios yra šios Konvencijos dalyvės,

santykių pastaroji Konvencija yra prie minėtų Hagos konvencijų pridėto reglamento II ir III skyrių papildymas.

155 STRAIPSNIS

Prisijungimas

Nuo pat šios Konvencijos įsigaliojimo dienos prie jos gali prisijungti bet kuri valstybė, kurios vardu ši Konvencija nėra pasirašyta.

156 STRAIPSNIS

Pranešimas apie prisijungimą

Šveicarijos Federalinei Tarybai raštu pranešama apie kiekvieną prisijungimą ir jis įsigalioja praėjus 6 mėnesiams nuo pranešimo gavimo datos.

Šveicarijos Federalinė Taryba apie naujai prisijungusias valstybes praneša visoms valstybėms, kurių vardu ši Konvencija pasirašyta arba kurios yra pareiškusios apie prisijungimą prie Konvencijos.

157 STRAIPSNIS

Skubus įsigaliojimas

2 ir 3 straipsniuose numatyti atvejai leidžia tuoj pat įsigalioti deponuotiems ratifikaciniams raštams ir prisijungimams, apie kuriuos pranešė konflikto šalys iki karo veiksmų ar okupacijos pradžios ar šiems prasidėjus. Šveicarijos Federalinė Taryba nedelsdama praneša apie iš konflikto šalių gautus ratifikacinius raštus ir prisijungimo prie Konvencijos dokumentus.

158 STRAIPSNIS

Denonsavimas

Kiekviena aukštoji susitariančioji šalis gali denonsuoti šią Konvenciją.

Apie denonsavimą pranešama raštu Šveicarijos Federalinei Tarybai, kuri šį pareiškimą perduoda visų aukštųjų susitariančiųjų šalių vyriausybėms.

Denonsavimas įsigalioja praėjus vieniems metams, kai apie tai pranešama Šveicarijos Federalinei Tarybai. Tačiau jei apie denonsavimą pranešama tada, kai denonsuojanti valstybė yra įsitraukusi į konfliktą, denonsavimas įsigalioja tik sudarius taiką ir tik tada, kai yra baigtos šios Konvencijos saugomų asmenų paleidimo, repatrijavimo ir grąžinimo į gyvenamąją vietą operacijos.

Denonsavimas galioja tik denonsuojančiai valstybei. Jis jokių būdu neatleidžia konflikto šalių nuo įsipareigojimų vykdymo, kadangi jie grindžiami tarptautinės teisės principais, atsirandančiais iš civilizuotų tautų papročių, žmogiškumo įstatymų ir visuomenės sąžinės priesakų.

159 STRAIPSNIS

Registracija Jungtinių Tautų Organizacijoje

Šveicarijos Federalinė Taryba įregistruoja šią Konvenciją Jungtinių Tautų Organizacijos Sekretoriatoje. Šveicarijos Federalinė Taryba taip pat praneša Jungtinių Tautų Organizacijos Sekretariatui apie visus gautus šios Konvencijos ratifikavimo, prisijungimo prie Konvencijos ir jos denonsavimo dokumentus.

TAI LIUDYDAMI, žemiau pasirašiusieji, tinkamai tam įgalioti, pasirašė šią Konvenciją.

SUDARYTA Ženevoje 1949 m. rugpjūčio 12 d. anglų ir prancūzų kalbomis. Originalas saugomas Šveicarijos Konfederacijos archyvuose. Šveicarijos Federalinė Taryba šio originalo patvirtintas kopijas perduoda kiekvienai signatarei ir prisijungiančiai valstybei.

I PRIEDAS**SUTARTIES DĖL SANITARINIŲ IR SAUGUMO ZONŲ BEI VIETŲ PROJEKTAS****1 STRAIPSNIS**

Sanitarinės ir saugumo zonos griežtai rezervuojamos 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvencijos dėl sužeistųjų ir ligonių padėties veikiančiose armijose pagerinimo 23 straipsnyje ir 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvencijos dėl civilių apsaugos karo metu 14 straipsnyje nurodytiems asmenims, taip pat personalui, kuriam patikėta šių zonų ir vietų organizavimas bei valdymas ir jose sutelktų asmenų priežiūra.

Tačiau asmenys, nuolat gyvenantys tokiose zonose, turi teisę jose pasilikti.

2 STRAIPSNIS

Joks asmuo, nesvarbu, koku pagrindu gyvenantis sanitarinėje ir saugumo zonoje, nei pačioje zonoje, nei už jos ribų nedirba darbo, kuris būtų tiesiogiai susijęs su karo operacijomis arba karinių medžiagų gamyba.

3 STRAIPSNIS

Sanitarinę ir saugumo zoną kurianti valstybė imasi visų būtinų priemonių, kad uždraustų į šią zoną patekti asmenims, neturintiems teisės joje gyventi ar būti.

4 STRAIPSNIS

Sanitarinės ir saugumo zonos tenkina šias sąlygas:

- a) jos sudaro tik nedidelę jas įkūrusios valstybės valdomos teritorijos dalį;
- b) jose gyvena mažai žmonių palyginti su skaičiumi, kiek jų tokiose zonose galima apgyvendinti;
- c) jos yra toli nuo visų karinių objektų ar didelių pramonės įmonių arba administracinių įstaigų ir savo teritorijoje jų neturi;
- d) jos nekuriamos rajonuose, kurie, tikėtina, taps svarbūs karui tęsti.

5 STRAIPSNIS

Sanitarinėms ir saugumo zonoms keliami šie reikalavimai:

- a) šiose zonose esantys susisiekimo keliai ir transporto priemonės nenaudojami kariuomenei ar karinėms medžiagoms vežti net tranzitu;
- b) jokiais aplinkybėmis jos neginamos karinėmis priemonėmis.

6 STRAIPSNIS

Sanitarinės ir saugumo zonos pažymimos įstrižomis raudonomis juostomis baltame fone ant pastatų ir zonos išorinių sienų.

Zonos, skirtos tik sužeistiesiems ir ligoniams, gali būti pažymėtos Raudonojo Kryžiaus (Raudonojo Pasmėnulio, Raudono Liūto ir Saulės) emblema baltame fone.

Naktį jos gali būti šitaip pažymėtos atitinkamai apšviečiant.

7 STRAIPSNIS

Taikos metu arba karo veiksmų pradžioje valstybės perduoda aukštosioms susitariančiosioms šalims jų valdomose teritorijose esančių sanitarinių ir saugumo zonų sąrašą. Be to, jos praneša apie naujas zonas, sukurtas vykstant karo veiksmams.

Kai tik priešiška šalis gauna minėtąjį pranešimą, zona pradeda teisėtai veikti.

Tačiau jei priešiška šalis mano, kad kuri nors šios sutarties sąlyga neįvykdyta, ji gali atsisakyti pripažinti tą zoną nedelsiant pranešdama apie tai šaliai, kuri atsakinga už zoną, arba gali tos zonos pripažinimą susieti su 8 straipsnyje nurodytos kontrolės nustatymu.

8 STRAIPSNIS

Kiekviena valstybė, pripažinusi vieną ar kelias priešiškos šalies įkurtas sanitarines ir saugumo zonas, turi teisę reikalauti, kad viena ar kelios specialios komisijos patikrintų, ar tos zonos atitinka šioje sutartyje išdėstytas sąlygas ir reikalavimus.

Dėl to specialių komisijų nariams leidžiama bet kada laisvai įeiti į šias zonas ir net nuolat ten gyventi. Jiems sudaromos visos sąlygos kontrolės pareigoms atlikti.

9 STRAIPSNIS

Specialios komisijos, pastebėjusios kokius nors, jų nuomone, šios sutarties sąlygoms prieštaraujančius faktus, tuojau pat apie juos praneša minėtą zoną valdančiai valstybei ir nustato daugiausiai penkių dienų terminą, per kurį šie faktai būtų pašalinti. Jos taip pat tinkamai praneša valstybei, pripažinusiai šią zoną.

Jei pasibaigus terminui zoną valdanti valstybė neįvykdė įspėjime nurodytų priemonių, priešiška šalis gali pareikšti, kad jos daugiau nesaisto ši sutartis dėl minėtos zonos.

10 STRAIPSNIS

Kiekviena valstybė, sukūrusi vieną ar daugiau sanitarinių ir saugumo zonų, ir priešiškos šalys, kurioms buvo pranešta apie tokių zonų egzistavimą, paskiria arba paprašo valstybės globėjos ar kitos neutralios valstybės, kad šios paskirtų asmenis, tinkamus būti 8 ir 9 straipsniuose nurodytų specialių komisijų nariais.

11 STRAIPSNIS

Jokiomis aplinkybėmis sanitarinių ir saugumo zonų negalima atakuoti. Jas visada turi globoti ir gerbti konflikto šalys.

12 STRAIPSNIS

Teritoriją okupavus, joje esančios sanitarinės ir saugumo zonos ir toliau gerbiamos ir naudojamos tam pačiam tikslui.

Tačiau okupuojanti valstybė gali pakeisti zonų paskirtį, jeigu imtasi visų priemonių jose esančių asmenų saugumui užtikrinti.

13 STRAIPSNIS

Ši sutartis taip pat taikoma ir vietoms, kurias valstybė gali naudoti tais pačiais tikslais kaip sanitarines ir saugumo zonas.

II PRIEDAS

KOLEKTYVINĖS PARAMOS TAISYKLIŲ PROJEKTAS

1 STRAIPSNIS

Internuotųjų komitetams leidžiama skirstyti kolektyvinės paramos siuntas, už kurias jie atsakingi, visiems internuotiesiems, administraciniu požiūriu priklausantiems tų komitetų internavimo vietoms, taip pat internuotiesiems, esantiems ligoninėse, kalėjimuose ar kitose patalpose įstaigose.

2 STRAIPSNIS

Kolektyvinės paramos siuntos skirstomos atsižvelgiant į siuntėjų nurodymus ir pagal internuotųjų komiteto sudarytą planą. Tačiau medikamentų atsargų siuntas geriau skirstyti suderinus su vyriausiais gydytojais, o pastarieji lauko ir kitose ligoninėse gali nesilaikyti minėtų nurodymų, jei to reikia pacientų poreikiams patenkinti. Nepažeidžiant čia nustatytų apribojimų, siuntos visada skirstomos nešališkai.

3 STRAIPSNIS

Gaunamų paramos siuntų kokybei ir skaičiui patikrinti ir detalioms ataskaitoms siuntėjams apie tai parengti internuotųjų komitetų nariams leidžiama vykti į netoli jų internavimo vietos esančias geležinkelio stotis ar kitus punktus, į kuriuos pristatomos paramos siuntos.

4 STRAIPSNIS

Internuotųjų komitetams sudaromos galimybės įsitikinti, kad kolektyvinė parama visuose internavimo vietos poskyriuose ir filialuose paskirstyta atsižvelgiant į jų nurodymus.

5 STRAIPSNIS

Internuotųjų komitetams leidžiama pildyti siuntėjams skirtus blankus ir anketas apie kolektyvinės paramos siuntas (jų paskirstymą, pareikalavimą, skaičių ir pan.), taip pat patikėti šiuos blankus ir anketas užpildyti internuotųjų komitetų nariams darbo padaliniuose arba vyriausiesiems lauko ir kitų ligoninių gydytojams. Tinkamai užpildyti blankai ir anketos nedelsiant perduodami siuntėjams.

6 STRAIPSNIS

Kad internuotiesiems jų internavimo vietoje būtų reguliariai skirstomos kolektyvinės paramos siuntos ir būtų galima patenkinti poreikius, galinčius atsirasti, kai atvyksta naujos internuotųjų grupės, internuotųjų komitetams leidžiama sudaryti ir laikyti pakankamas kolektyvinės paramos atsargas. Tam tikslui jie turi atitinkamus sandėlius; kiekvienas sandėlis rakinamas dviem užraktais, kurių vieno raktus turi internuotųjų komitetas, o kito – internavimo vietos komendantas.

7 STRAIPSNIS

Aukštosios susitariančiosios šalys ir ypač laikančios nelaisvėje valstybės leidžia, kiek tai įmanoma ir atsižvelgdamos į maisto tiekimą gyventojams reglamentuojančias taisykles, supirkti savo teritorijose prekes, kad būtų galima internuotiesiems paskirstyti kolektyvinę paramą. Jos taip

pat sudaro sąlygas pinigų fondams perduoti ir padėti imtis kitų finansinių, techninių ar administracinių priemonių tokiam supirkimui organizuoti.

8 STRAIPSNIS

Čia išdėstytos nuostatos nevaržo internuotųjų teisės gauti kolektyvinę paramą dar iki jiems atvykstant į internavimo vietą ar juos perkeliant ir nekliudo valstybės globėjos arba Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus komiteto ar kurios nors kitos humanitarinės organizacijos, padedančios internuotiesiems ir atsakingos už minėtų siuntų perdavimą, atstovams užtikrinti tų siuntų paskirstymą gavėjams bet koku kitu būdu, kuris jiems atrodo tinkamas.

III PRIEDAS

I. INTERNAVIMO KORTELĖ

1. Pirmoji pusė

CIVILIŲ INTERNUOTŲJŲ PAŠTAS		Nemokamai
ATVIRUKAS		
<p style="text-align: center;">SVARBU</p> <p>Šią kortelę kiekvienas internuotasis užpildo tuoj po internavimo ir kiekvieną kartą, kai jo adresas keičiasi dėl pakelinio į kitą internavimo vietą ar į ligoninę.</p> <p>Ši kortelė nėra ta pati specialioji kortelė, kurią kiekvienam internuotajam leidžiama pasiųsti savo artimiesiems.</p>	<p>KONVENCIJOS SAUGOMŲ ASMENŲ CENTRINĖ INFORMACIJOS AGENTŪRA</p> <p>Tarptautinis raudonojo kryžiaus komitetas</p>	

2. Antroji pusė

Rašyti įskaitomai didžiosiomis spausdintomis raidėmis		
		1. Tautybė
2. Pavardė	3. Vardas (-ai) (pilnai)	4. Tėvavardis
5. Gimimo data		6. Gimimo vieta
7. Užsiėmimas		
8. Adresas iki sulaikymo		
9. Artimųjų adresas		
* 10. Internuotas: (arba) atvyko iš (ligoninės ir pan.):		
* 11. Sveikatos būklė		
12. Dabartinis adresas		
13. Data		14. Parašas
* Išbraukti, kas netinka. Jokių pastabų nepridėti. Žiūrėti paaiškinimus kitoje kortelės pusėje.		

(Intervavimo kortelės dydis 10x15 cm)

1949 METŲ ŽENEVOS DIPLOMATINĖS KONFERENCIJOS REZOLIUCIJOS

1 REZOLIUCIJA

Jeigu dėl šių Konvencijų aiškinimo ar taikymo kyla ginčas, kurio niekaip kitaip negalima išspręsti, Konferencija siūlo suinteresuotoms aukštosioms susitariančiosioms Šalims stengtis susitarti perduoti tą ginčą spręsti Tarptautiniam Teismui.

2 REZOLIUCIJA

Kadangi gali susidaryti tokios aplinkybės, kad ateityje kils tarptautinis konfliktas ir jame nebus valstybės globėjos, su kuria bendradarbiaujant ir kuriai stebint galėtų būti taikomas Konvencijos dėl karo aukų apsaugos; ir

kadangi 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvencijos dėl sužeistųjų ir ligonių padėties veikiančiose armijose pagerinimo 10 straipsnis, 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvencijos dėl sužeistų ir sergančių karių bei asmenų, patyrusių laivų avarijas jūrose, padėties pagerinimo 10 straipsnis, 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvencijos dėl elgesio su karo belaisviais 10 straipsnis ir 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvencijos dėl civilių apsaugos karo metu 11 straipsnis numato, kad aukštosios susitariančiosios Šalys gali bet kada susitarti patikėti nešališkumą ir efektyvumą garantavusiai institucijai pareigas, kurias atlieka valstybės globėjos remdamosi minėtomis Konvencijomis,

Konferencija siūlo kaip galima greičiau apsvastyti, ar tikslinga įsteigti tarptautinę instituciją, kurios funkcijos būtų, jei nėra valstybės globėjos, atlikti visas Šios pareigas taikant Konvencijas karo aukoms apsaugoti.

3 REZOLIUCIJA

Kadangi karo veiksmų metu sudaryti sutartis yra labai sunku;

kadangi 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvencijos dėl sužeistųjų ir ligonių padėties veikiančiose armijose pagerinimo 28 straipsnis numato, kad konflikto Šalys karo veiksmų metu, kur įmanoma, organizuoja ginkluotųjų pajėgų sulaikyti) narių išlaisvinimą ir nustato šio išlaisvinimo procedūrą;

kadangi tos pačios Konvencijos 31 straipsnis numato, kad nuo karo veiksmų pradžios konflikto Šalys gali specialiu susitarimu nustatyti ginkluotųjų pajėgų narių, kuriuos galima sulaikyti, procentą, proporcingą belaisvių skaičiui, taip pat kaip minėtus narius paskirstyti į stovyklas,

Konferencija prašo Tarptautinį Raudonojo Kryžiaus komitetą parengti susitarimo dėl abiejų anksčiau minėtuose dviejuose straipsniuose nurodytų klausimų projektą ir pateikti jį svarstyti aukštosioms susitariančiosioms šalims.

4 REZOLIUCIJA

Kadangi 1929 m. liepos 27 d. Ženevos konvencijos dėl pagalbos ginkluotųjų pajėgų sužeistiesiems ir ligoniams lauko sąlygomis 33 straipsnio apie tapatybę nustatančius dokumentus, kuriuos turi nešiotis medicinos personalas, buvo laikomasi paskutinio karo metu tik iš dalies ir dėl to daugeliui to personalo narių atsirado didelių sunkumų.

Konferencija rekomenduoja, kad valstybės ir nacionalinės Raudonojo Kryžiaus draugijos taikos metu imtųsi visų reikiamų priemonių, kad medicinos personalas būtų tinkamai aprūpintas skiriamaisiais ženklais ir asmens pažymėjimais, nurodytais naujosios Konvencijos 40 straipsnyje.

5 REZOLIUCIJA

Kadangi dažnai buvo neteisingai naudojama Raudonojo Kryžiaus emblema, Konferencija rekomenduoja valstybėms imtis griežtų priemonių, užtikrinančių, kad minėtoji emblema ir kitos 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvencijos dėl sužeistųjų ir ligonių padėties veikiančiose armijose pagerinimo 38 straipsnyje nurodytos emblemos būtų naudojamos nepažeidžiant Ženevos konvencijų, garantuojančių emblemų autoritetą ir ypatingą svarbą.

6 REZOLIUCIJA

Kadangi ši Konferencija negalėjo iškelti klausimo dėl laivų-ligoninių, iš vienos pusės, ir karo laivų bei karinių lėktuvų, iš kitos pusės, komunikacijos priemonių techninio ištyrimo, nes toks tyrimas neįėjo į Konferencijos kompetenciją;

kadangi Šis klausimas yra labai svarbus laivų-ligoninių saugumui ir darbui,

Konferencija rekomenduoja aukštosioms susitariančiosioms šalims artimiausioje ateityje nurodyti ekspertų komitetui išstudijuoti techninius laivų-ligoninių, iš vienos pusės, ir karo laivų bei karinių lėktuvų, iš kitos pusės, šiuolaikinių komunikacijos priemonių patobulinimus, taip pat išstudijuoti galimybe parengti tarptautinį kodeksą, nustatantį tiksliai šių priemonių naudojimo taisykles, kad laivams-ligoninėms būtų užtikrinta maksimali apsauga ir jie galėtų dirbti kuo efektyviau,

7 REZOLIUCIJA

Konferencija, siekdama maksimaliai apsaugoti laivus-ligonines, viliasi, kad 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvencijos dėl sužeistų ir sergančių karių bei asmenų, patyrusių laivų avarijas jūrose, padėties pagerinimo visos aukštosios susitariančiosios šalys pasirūpins, kad tokie laivai dažnai ir reguliariai perdavinėtą duomenis apie savo padėtį, maršrutą ir greitį, kai tik tai patogus įvykdyti.

8 REZOLIUCIJA

Konferencija nori visoms tautoms patvirtinti:

kad jos darbą inspiravo grynai humanitariniai tikslai ir ji nuoširdžiai viliasi, jog ateityje galbūt vyriausybėms niekada nereikės taikyti Ženevos konvencijų dėl karo aukų apsaugos;

jog didžiausias jos troškimas, kad didelės ir mažos valstybės savo nesutarimus visada galėtų draugiškai išspręsti per tautų bendradarbiavimą ir tarpusavio supratimą, kad taika amžinai viešpatautų žemėje.

9 REZOLIUCIJA

Kadangi 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvencijas dėl elgesio su karo belaisviais 71 straipsnis numato, kad karo belaisviams, ilgai neturėjusiems arba negalėjusiems gauti žinių iš savo artimųjų ar perduoti žinių artimiesiems įprastu būdu - paštu, taip pat tiems, kurie yra labai toli nuo namų, leidžiama siųsti telegramas, už kurias sumokama iš karo belaisviu sąskaitos laikančioje nelaisvėje valstybėje arba belaisvių turima valiuta, ir kad karo belaisviai taip pat turi teisę pasinaudoti galimybe pasiųsti telegramą ypatingos skubos atvejais; ir

kadangi dažnai per didelei tų telegramų ar pranešimų kainai sumažinti pasirodo būtina taikyti tam tikrą žinių grupavimo būdą, t.y. sudaryti trumpus žinių apie asmeninę sveikata, apie namuose esančių giminaičių sveikata, mokymąsi, finansinę padėtį ir pan.; pateikimo pavyzdžius, juos sunumeruoti, kad karo belaisviai galėtų jais pasinaudoti anksčiau nurodytomis aplinkybėmis,

Konferencija prašo Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus komiteto parengti keletą žinių pateikimo pavyzdžių, atitinkančių šiuos reikalavimus, ir perduoti tuos pavyzdžius aukštosioms susitariančiosioms šalims tvirtinti

10 REZOLIUCIJA

Konferencija mano, kad sąlygas, kuriomis nedalyvaujančios konflikte valstybės konflikto Šalį pripažįsta kariaujančia, reglamentuoja bendrosios tarptautinės teisės taisyklės tuo klausimu ir Ženevos konvencijos tų sąlygų jokiai bado nekeičia.

11 REZOLIUCIJA

Kadangi Ženevos konvencijos reikalauja, kad Tarptautinis Raudonojo Kryžiaus komitetas visada ir visomis aplinkybėmis būtų pasirengęs atlikti pagal šias Konvencijas jam patikėtas humanitarines užduotis.

Konferencija pripažįsta, kad būtina Tarptautiniam Raudonojo Kryžiaus komitetui teikti nuolatinę finansinę paramą.
